

A ZSELICI TÁJVÉDELMI KÖRZET NAGYLEPKEFAUNÁJA (LEPIDOPTERA)

A ZSELIC NAGYLEPKEFAUNÁJA III.*

BEVEZETŐ

A hatalmas kiterjedésű Zselic (vagy más szóhasználattal: Zselicség) természeti viszonyainak feltárása mind a mai napig igen hiányos. Ennek számos oka van, de elsősorban a főbb kutatóhelyektől való jelentősebb távolsága. A nagylepkefauna gyenge kutatottsága korábban nemcsak a Zselicségre, hanem – néhány körzet kivételével – az egész Dél- és Nyugat-Dunántúlra jellemző volt (Uherkovich 1978b).

Kovács Lajos dél-dunántúli adatainak zöme a Mecsek hegységre és – kaposvári amatőrök, elsősorban Nattán Miklós több évtizedes gyűjtéseire támaszkodva – Kaposvárra vonatkozik (Kovács 1953, 1956). A hetvenes évek elejéig számottevő publikáció nem is jelent meg a többi, lepkészetileg alig ismert területről, csak a Mecsek lepkefaunájáról látott napvilágot néhány publikáció (Balogh 1956, 1959, 1962, 1963). Ezt jóval később egy adat-összefoglaló munka követte, ugyancsak a Mecsekről (Balogh 1978).

A hetvenes évek elejétől a korábban alig ismert dél-dunántúli tájak kutatásának eredményeiről számos dolgozatot adtam közre: a Dráva-síkról (Uherkovich 1971, 1972, 1977a, 1978c, 1979a), a Villányi-hegységről (Uherkovich 1975, 1976a, 1979a), a Völgysegről (Uherkovich 1977b), a Barcsi borókás tájvédelmi körzetről (Uherkovich 1978d, 1981b), valamint a középső és a nyugati Mecsekből (Uherkovich 1978e, 1980a). Az összes lelőhelyi adat összefoglalását 2, a Rovartani Közleményekben megjelent dolgozatomban ismertettem (Uherkovich (1976b, 1981c).

A Zselicben a hatvanas évek második felétől kezdve néhány tájékoztató gyűjtést végeztem Böszénfa, Simonfa és Palé körül. Ezek az adatok egyik faunisztikai összefoglalóban jelentek meg (Uherkovich 1976b). A negyvenes évek elejétől Nattán Miklós Kaposvár környékén gyűjtött. Bár adatai hiteléhez kétség nem férhet, ezek mégsem egészen pontosak, ugyanis gyűjteményi példányai lelőhely-céduláin „Kaposvár” megjelölésen kívül közelebbi megjelölés általában nincs. Így az esetek túlnyomó többségé-

ben nem dönthető el, hogy tulajdonképpen a Zselicre, vagy pedig az ugyancsak Kaposvár környéki egyéb részekre – Kaposvölgy, Külső-Somogy dombjai – vonatkoznak-e adatai? A Kovács-féle, már idézett faunamunkákban adatainak jelentős része szerepel, csak az ötvenes évek második felétől gyűjtött anyagai nem.

A Zselic belsejének rendszeres vizsgálata a hetvenes években kezdődött meg. Először Hedrehely környékéről származó (tehát még peremvidék), Márton Zsófia által gyűjtött anyagot adtam közre (Uherkovich 1978a), majd pedig a Vásárosbéc mellett működő faunisztikai és kártevő-prognosztikai fénycsapda anyagát publikáltam le (Uherkovich 1981a). A Zselic délkeleti részén 3 éven keresztül rendszeresen gyűjtöttem és ezt az anyagot, kiegészítve egy korábbi itt működő fénycsapda anyagával, ugyancsak leközeltem (Uherkovich 1982a).

Az itt vázolt előzmények ismerete szükséges ahhoz, hogy a Zselicség újabb területein végzett kutatások eredményeit megfelelően tudjuk értékelni.

A ZSELICSÉGI TÁJVÉDELMI KÖRZET ÉS NAGYLEPKEFAUNÁJÁNAK VIZSGÁLATA

A nagyrészt Somogy megyében elterülő Zselicségi tájvédelmi körzet fontosabb adatait a Tanácsok Közlönye (1976. VI. 26-i száma) ismerteti. A mintegy 9000 hektárnyi, főleg erdőt tartalmazó terület Kaposvártól délre, számos somogyi és egy-két baranyai község határában terül el. A teljes területet alacsony, patakok szabdalta dombvidék alkotja. A jelenlegi felszín a pleisztocénban és a holocénban alakult ki, régebbi képződmények csak a Zselic déli részén maradtak a felszínen vagy a felszínközélen (Lovász–Wein 1974, Lovász 1977). Több társulást alkotó tölgyesek, gyertyános-tölgyesek és bükkösök borítják felszínre nagy részét. A patak völgyekben kisebb égeresek vannak. Az erdeifenyő és a nyír szórványosan, természetes eredetű elegyfaaként általánosan el-

* Előzmények: Uherkovich Á. (1981): A Zselic nagylepkefaunája I. Vásárosbéc környéke (Lepidoptera). J. Pannonius Múz. Évk. (1981) 25: 85–98; illetve Uherkovich Á. (1982): A Zselic nagylepkefaunája II. Délkelet-Zselic (Le-

pidoptera). J. Pannonius Múz. Évk. (1981) 26.; és ugyancsak előzménynek tekinthető: Uherkovich Á. (1978a): Belső-Somogy és Zselic határvidékének lepidopterológiai viszonyai (Lepidoptera). Somogyi Múz. Közl. 3: 503–518.

terjedt. Több helyütt, de összességében nem jelentős területen telepített erdeifenyvesek tenyésznek.

A tájvédelmi körzet klímaviszonyairól közelebbi adatokat még nem ismerünk. Az Éghajlati Atlasz (Kakas 1960) térképei alapján a következő jellegzetességeket állapíthatjuk meg:

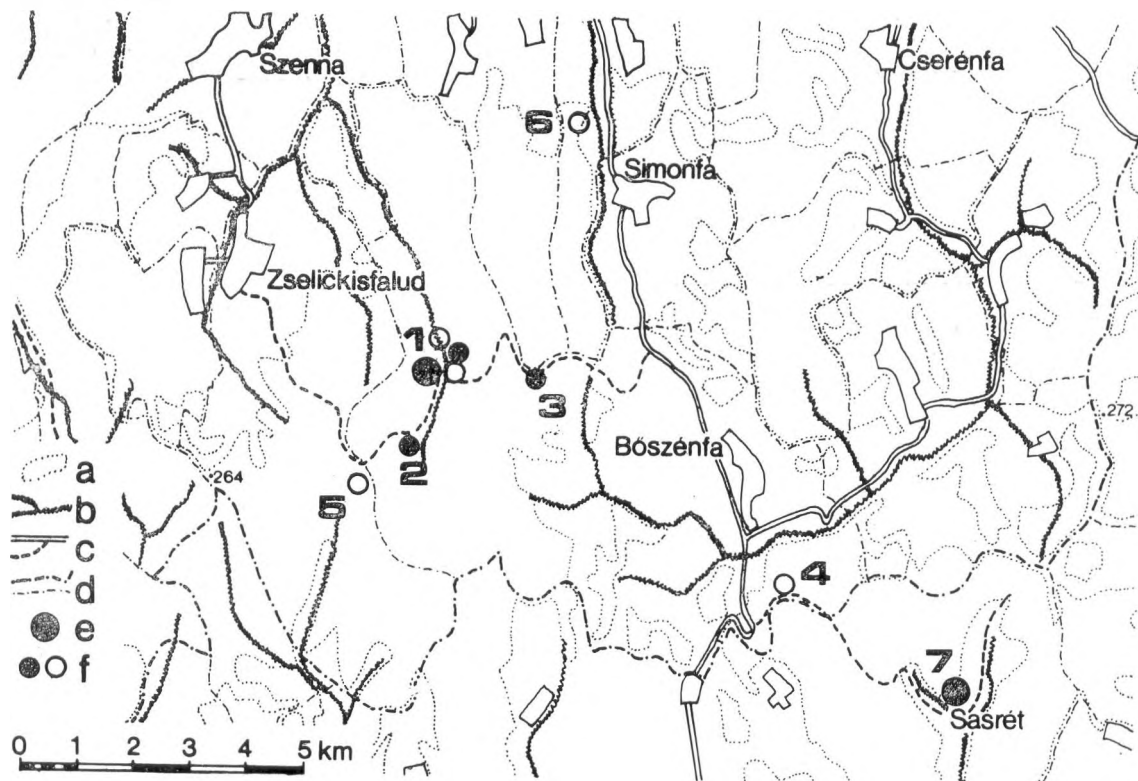
A csapadékmennyiség – részben a domborzati viszonyok, részben pedig a délnyugati országhatárhoz való közelség miatt – viszonylag magas. A hőmérsékletjárás kicsi, a nyár mérsékeltlen meleg, a tél nem túl szigorú. A mezoklíma – a gazdag relief miatt – mikroklimatikusan gazdagon tagolt. A völgyek, északi lejtők az átlagosnál hűvösebbek, emiatt jobb a vízellátottságuk. A déli lejtők és a magasabban fekvő dombtetők az átlagnál szárazabbak, melegebbek. A völgyekben a ködképződés igen gyakori, a hótakaró aránylag vastag és tartós. A változatos mikroklímák miatt az erdőség is mozaikszerűen épült fel.

A tájvédelmi körzet környékén már a hetvenes évek elején gyűjtöttem, Bószénfa Farkaslaka-erdőből és Simonfáról néhány adatot korábban már publikáltam. A tájvédelmi körzetben a rendszeres gyűjtések csak 1977-ben indultak meg (1. ábra).

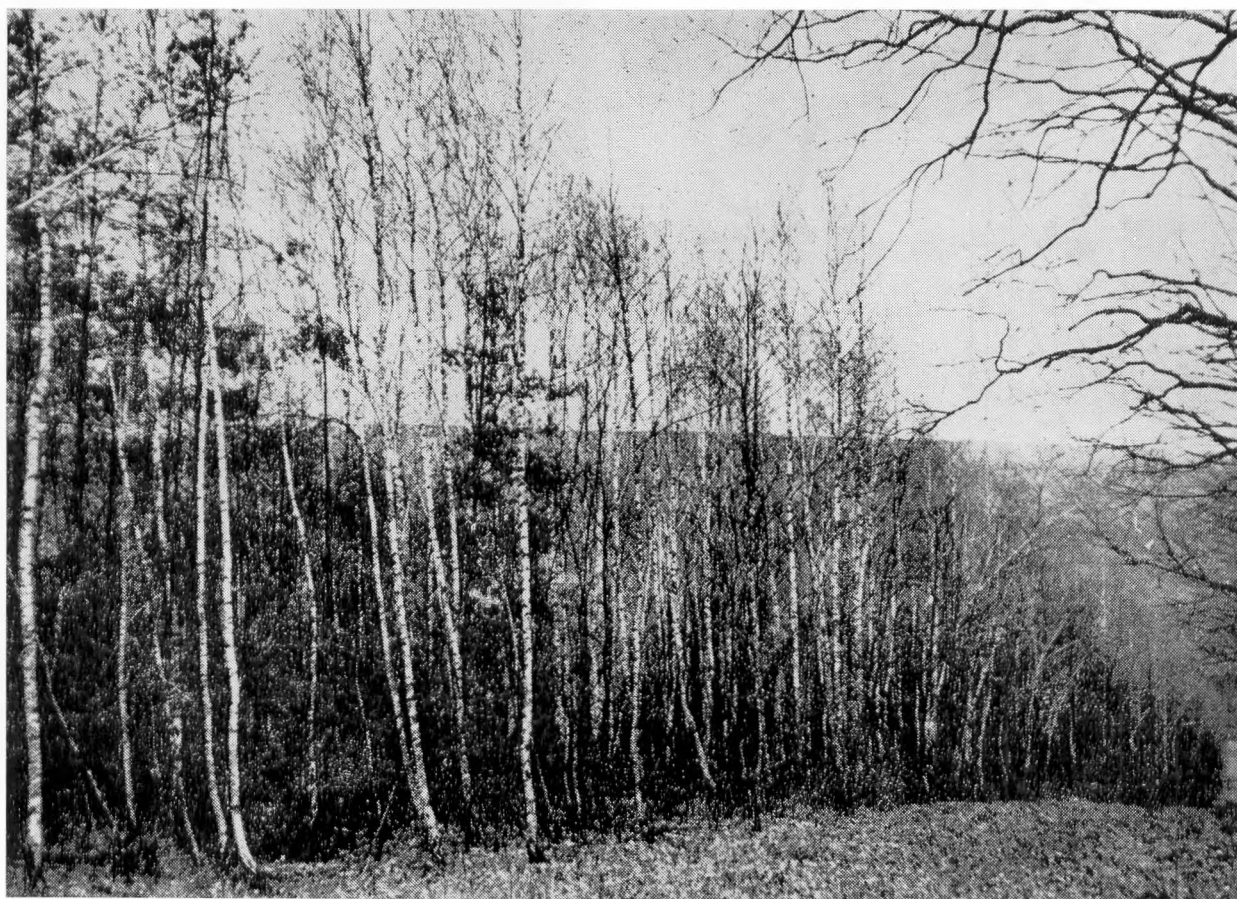
1. 1977–1979-ben 16 alkalommal lámpáztam Ropoly-pusztá körül, egyszer pedig a Ropolyra vezető út mentén, az erdei farakodónál.

Gyűjtéseimhez általában 250 wattos higanygőzlámpát használtam, néhány alkalommal 2 db 125 wattos higanygőzlámpával világítottam. A ropoly-pusztai gyűjtések tekintélyes részénél az ún. „vadászkastély” melletti kis ház fehér fala (ez észak-északnyugatra nézett) elé állítottam lámpá(i)mat. Itt egy öreg, 100–120 éves bükköst világítottam meg. A bükkösben számos öreg tölgy nőtt. Nem messze fiatalabb sarjerdő állt, elsősorban gyertyán és tölgy kevert állománya, melyben helyenként egyéb elegyfák is voltak. A 2–300 méterre levő völgytalpon nagy égeres terült el. A „farakodónál” hasonló növény-társulások voltak, csak az égeres hiányzott a közelben. Ez utóbbi helyen lepedőt használtam a lámpázás során. Az 1979. V. 21-i gyűjtést elnyíresedett erdő részben végeztem, a Dugás-kút közelében. Itt eredetileg gyertyános-tölgyes állt, most csaknem tiszta nyír-állomány (2. ábra), a nyiladék másik oldalán pedig telepített erdei fenyves szedres aljnövényzettel.

A 17 lámpázás fontosabb adatait az 1. táblázatban adom meg (ezt a 3. ábra szemlélteti még):

1. ábra. A Zselicségi tájvédelmi körzet és környékének vázlatos térképe a gyűjtőhellyel (a: erdők, b: vízfolyások, c: út, erdei út, d: megye- és községhatár, e: fénycsapda, f: lámpázások és nappali gyűjtések). Gyűjtőhelyek: 1: Bószénfa–Ropoly-pusztá, 2: Ropoly-pusztá, Dugás kút, 3: Bószénfa, erdei farakodó, 4: Bószénfa, Farkaslaka-erdő, 5: Zselickisfalud–Kardosfa-pusztá, 6: Simonfa, 7: Almamellék–Sasrét (ennek a gyűjtőhelynek az adatai később kerülnek feldolgozásra).

2. ábra. Erősen elnyíresedett erdőrészlet (Böszénfa, Ropoly-pusztá, Dugás kút környéke).

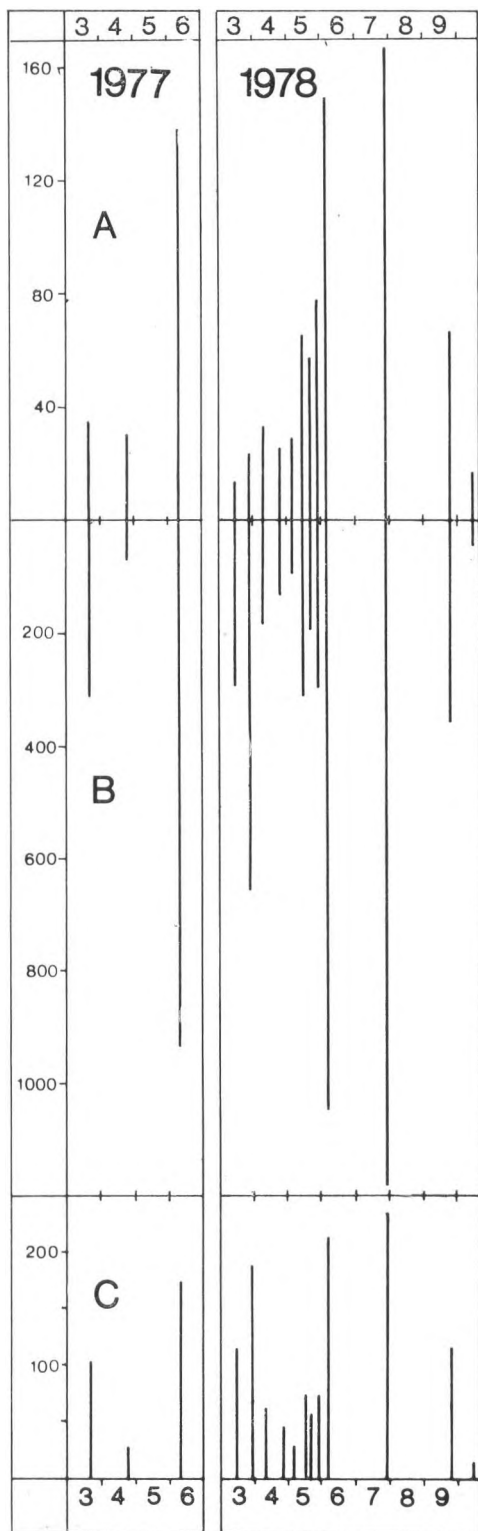
1. táblázat. A zselici tájvédelmi körzetben végzett éjszakai gyűjtések néhány fontosabb jellemzője.

Dátum	Fajszám	Példány- szám	Aktivitás: péld./óra
1977. III. 22.	35	307	102
IV. 27.	31	68	26
VI. 10.	132	934	175
1978. III. 16.	17	290	116
III. 29.	24	653	187
IV. 11.	34	182	61
IV. 25.	25	127	42
V. 4.	30	89	32
V. 17.	67	306	73
V. 23.	59	193	58
V. 29.	77	288	72
VI. 5.	149	1041	215
VII. 31.	167	1129	236
IX. 25.	67	351	117
X. 16.	15	44	13
1979. V. 15.*	69	704	184
V. 21.	112	1022	204

* Böszénfa – farakodó

A lámpázások során összesen 369 faj 7728 példányt gyűjtöttem.

2. 1978–1980-ban, három éven keresztül fénycsapda működött a ropolypusztai „munkásszállás” mellett (4. ábra). Világítóteste 80 wattos higanygőzlámpa volt. Székely Attiláné kezelte pontosan, lelkiismeretesen, e munkájáért ezúton is köszönet illeti. A csapda a tél kivételével állandóan működött, csak 1980. augusztusában – technikai okok miatt – nem adott kielégítően értékelhető anyagot. 3 évi működése alatt anyagából 504 faj 34 575 példányát határozta meg. A 2. táblázat ennek az anyagnak a családonkénti megoszlását is bemutatja.

3. ábra. Az 1977. és 1978. évi lámpázásaim eredménydiagramja. A: fajtszám, B: példányszám, C: aktivitás (óránként gyűjtött példányok száma).

4. ábra. A fénycsapda Ropoly-pusztán. A háttérben tölgyes (kevés gyertyánnal, hárssal).

2. táblázat. A zselici tájvédelmi körzetben végzett lámpázások és fénycsapdás mennyiségi gyűjtések során nyert anyag családonkénti megoszlása.

Család	Lámpázások			Fénycsapda		
	faj- szám	pél- dány- szám	%	faj- szám	pél- dány- szám	%
Geometridae	143	2950	38,17	174	9345	27,04
Noctuidae	144	2986	38,64	222	16800	48,59
Nolidae	3	6	0,08	3	84	0,24
Lymantriidae	6	108	1,40	8	277	0,80
Endrosidae	2	3	0,04	3	24	0,07
Arctiidae	12	377	4,88	20	4385	12,68
Thaumato- poeidae	1	1	0,01	1	12	0,03
Notodontidae	22	525	6,79	26	1630	4,71
Sphingidae	9	53	0,69	9	440	1,27
Tetidae	7	275	3,56	8	773	2,24
Drapanidae	7	361	4,67	7	392	1,13
Syssphingidae	1	2	0,03	1	6	0,02
Saturniidae	3	5	0,06	2	83	0,24
Lasiocampidae	5	15	0,19	12	241	0,70
Endromididae	1	9	0,12	1	34	0,10
Hepialidae	1	1	0,01	2	24	0,07
Cossidae	—	—	0,00	3	4	0,01
Limacodidae	2	51	0,65	2	21	0,06
Összesen	396	7728	100,00	504	34575	100,00

3. A nappali gyűjtések során 44 Diurna és 4 Zygaenidae fajt is gyűjtöttem. A napi gyűjtések rendszeresnek voltak.

A GYŰJTÖTT FAJOK JEGYZÉKE

A következőkben felsorolom az összes gyűjtött fajt, valamint a lámpázások és fénycsapdával történt gyűjtések során fogott mennyiségüket. A jobb összehasonlíthatóság és könnyebb kezelhetőség érdekében a korábbi munkáimnál alkalmazott nevezéktant és családon belüli sorrendet alkalmazom (annak ellenére, hogy az egyes részleteiben már idejét múlt). A családok sorrendjében a Magyarország Állatvilága beosztását követem, kivéve az ott nem „Macrolepidoptera” besorolású néhány család tagjait (Hepialidae, Cossidae, Limacodidae és Zygaenidae), ezeket a Diurák előtt sorolom fel, valójában nem az ú. n. nagyepkék közé tartoznak.

Használt rövidítések: L: lámpázások, F: fénycsapda, *: csak nappal gyűjtött „éjjeli lepkék”, azaz nem Diurnák.

Geometridae	L	F		L	F
<i>Archiearis nota</i> Hbn. *	—	—	<i>Rhodostrophia vibicaria</i> Cl.	—	5
<i>Asophila quadripunctaria</i> Poda	—	30	<i>Cyclophora annulata</i> Schulze	138	214
<i>A. aescularia</i> D. et Schiff.	38	559	<i>C. orbicularia</i> Hbn.	—	2
<i>Pseudoterpna pruinata</i> Hufn.	2	—	<i>C. albipunctata</i> Hufn.	2	—
<i>Hipparchos papilionaria</i> L.	2	19	<i>C. porata</i> L.	4	10
<i>Comibaena pustulata</i> Hufn.	14	66	<i>C. ruficiliaria</i> H.-Sch.	46	35
<i>Hemithea aestivaria</i> Hbn.	20	77	<i>C. quercimontaria</i> Bastelbg.	1	1
<i>Chlorissa viridata</i> L.	4	32	<i>C. punctaria</i> L.	101	182
<i>Euchloris smaragdaria</i> F.	—	36	<i>C. linearia</i> Hbn.	374	42
<i>Thalera fimbrialis</i> Scop.	—	132	<i>Calothyranis griseata</i> Pet. (amata)	19	203
<i>Hemistola chrysoprasaria</i> Esp.	9	60	<i>Scotopteryx plumbaria</i> Scop.	2	4
<i>Iodis lactearia</i> L.	48	21	<i>S. chenopodiata</i> L.	11	77
<i>Sterrhia emarginata</i> L.	1	8	<i>Minoa murinata</i> Scop.*	—	—
<i>St. muricata</i> Hufn.	—	29	<i>Lithostege farinata</i> Hufn.	—	1
<i>St. subsericeata</i> Haw.	6	5	<i>Anaitis plagiata</i> L.	6	1
<i>St. politata</i> Hbn.	13	1	<i>A. efformata</i> Gn.	—	4
<i>St. inornata</i> Haw.	8	1	<i>Acasis viretata</i> Hbn.	2	3
<i>St. deversaria</i> H.-Sch.	—	1	<i>Nothopteryx polycommata</i> D. et Schiff.	3	—
<i>St. aversata</i> L.	132	161	<i>N. carpinata</i> Bkh.	1	2
<i>St. degeneraria</i> Hbn.	17	1	<i>Lobophora halterata</i> Hufn.	2	2
<i>St. moniliata</i> D. et Schiff.	1	—	<i>Pterapherapteryx sexalata</i> Retz.	2	—
<i>St. biselata</i> Hufn.	25	31	<i>Operophtera brumata</i> L.	—	1334
<i>St. dimidiata</i> Hufn.	5	46	<i>Oporinia dilutata</i> D. et Schiff.	—	333
<i>St. rufaria</i> Hbn.	3	4	<i>O. chrystii</i> Prt.	—	3
<i>St. serpentata</i> Hufn.	—	3	<i>Calocalpe undulata</i> L.	—	1
<i>Scopula caricaria</i> Reutti	2	5	<i>Philereme vetulata</i> D. et Schiff.	1	1
<i>S. ornata</i> Scop.	2	—	<i>Ph. transversata</i> Hufn.	—	3
<i>S. immorata</i> L.	1	69	<i>Lygris pyraliata</i> D. et Schiff.	14	219
<i>S. nigropunctata</i> Hufn.	9	59	<i>L. mellinata</i> F.	—	1
<i>S. corvivalaria</i> Kretschm.	—	1	<i>Cidaria fulvata</i> Forst.	1	6
<i>S. virgulata</i> D. et Schiff.	—	13	<i>Plemyria bicolorata</i> Hufn.	—	3
<i>S. incanata</i> L.	—	8	<i>Thera obeliscata</i> Hbn.	2	1
<i>S. marginepunctata</i> Geoze	1	—	<i>Xanthorrhoe fluctuata</i> L.	15	6
<i>S. lactata</i> Haw.	13	2	<i>X. ferrugata</i> L.	44	90
<i>S. immutata</i> L.	11	28	<i>X. designata</i> Hufn.	16	15
			<i>Ochyria quadrifasciata</i> Cl.	7	23
			<i>Orthonama obstipata</i> F.	—	5
			<i>O. lignata</i> Hbn.	—	2
			<i>Colostygia pectinataria</i> Knoch	65	57
			<i>Lampropteryx ocellata</i> L.	8	18
			<i>L. suffumata</i> D. et Schiff.	2	21
			<i>Coenoteophria sagittata</i> L.	—	2
			<i>Euphyia cuculata</i> Hufn.	5	16
			<i>E. rubidata</i> D. et Schiff.	1	1
			<i>E. unangulata</i> Haw.	—	2
			<i>E. picata</i> Haw.	16	7
			<i>E. bilineata</i> L.	2	7
			<i>E. polygrammata</i> Bkh.	2	2
			<i>Ecliptoptera silaceata</i> D. et Schiff.	31	4
			<i>E. capitata</i> H.-Sch.	1	—
			<i>Electrophaes corylata</i> Thnbg.	53	68
			<i>Mesoleusa albicillata</i> L.	12	1
			<i>Melanthia procellata</i> D. et Schiff.	56	41
			<i>Epirrhoe tristata</i> L.	4	89
			<i>E. galiata</i> D. et Schiff.	1	—
			<i>E. rivata</i> Hbn.	3	—
			<i>E. alternata</i> Müll.	79	153
			<i>Perizoma alchenillata</i> L.	70	110
			<i>P. hydrata</i> Tr.	—	1

	L	F		L	F
<i>Laspeyria flexula</i> D. et Schiff.	5	66	<i>H. alsines</i> Brahm.	2	246
<i>Ectypa glyphica</i> L.	1	—	<i>H. blanda</i> D. et Schiff.	—	12
<i>Lygephila cracca</i> F.	3	6	<i>Athetis gluteosa</i> Tr.	2	10
<i>Minucia lunaris</i> D. et Schiff.	21	3	<i>A. lepigone</i> Mschr.	—	15
<i>Ephesia paranympa</i> L.	2	9	<i>Caradrina morpheus</i> Hufn.	13	160
<i>E. nymphagoga</i> Esp.	8	—	<i>C. claviparpis</i> Scop.	—	7
<i>Catocala promissa</i> Esp.	—	3	<i>C. kadeni</i> Frr.	—	1
<i>C. electa</i> Bkh.	—	11	<i>Actinotia polyodon</i> Cl.	2	22
<i>C. nupta</i> L.	—	13	<i>Phlogophora meticulosa</i> L.	5	33
<i>C. fraxini</i> L.	—	7	<i>Eucarta amethystina</i> Hbn.	4	46
<i>Scoliopteryx libatrix</i> L.	—	5	<i>E. virgo</i> Tr.	3	38
<i>Plusia chrysitis</i> L.	37	681	<i>Trachea atriplicis</i> L.	9	18
<i>P. chryson</i> Esp.	2	15	<i>Gortyna flavago</i> D. et Schiff.	5	116
<i>Macdunnoughia confusa</i> Steph.	12	76	<i>Hydraecia micacea</i> Esp.	—	114
<i>Chrysoptera c-aureum</i> Knoch	—	6	<i>Amphipoea ocullea</i> L.	—	4
<i>Chrysoptera festucae</i> L.	1	6	<i>Caelena leucostigma</i> Hbn.	—	3
<i>Autographa gamma</i> L.	55	73	<i>Luperina testacea</i> D. et Schiff.	—	20
<i>A. iota</i> L.	—	7	<i>Photodes minima</i> Haw.	1	101
<i>A. v-aureum</i> Hbn.	1	—	<i>Mesapamea secalis</i> L.	2	61
<i>Abrostola triplasia</i> L.	6	76	<i>Mesoligia furuncula</i> D. et Schiff.	2	20
<i>A. trigemina</i> Wernbg.	31	81	<i>Oligia strigilis</i> L.	34	40
<i>Colocasia coryli</i> L.	184	299	<i>O. latruncula</i> D. et Schiff.	21	87
<i>Episema caeruleocephala</i> L.	—	33	<i>O. versicolor</i> Bkh.	—	3
<i>Hylophila fagana</i> F.	46	46	<i>Apamea ophiogramma</i> Esp.	—	1
<i>Earias chlorana</i> L.	—	8	<i>A. scolopacina</i> Esp.	8	40
<i>E. vernana</i> Hbn.	1	—	<i>A. sordens</i> Hufn.	2	3
<i>Nycteola asiatica</i> Krul.	1	—	<i>A. pabulatricula</i> Brahm.	—	4
<i>Tarache luctuosa</i> Esp.	2	17	<i>A. remissa</i> Hbn.	2	4
<i>Emmelia trabealis</i> Scop.	5	14	<i>A. crenata</i> Hufn.	3	3
<i>Eustrotia bankiana</i> F.	5	21	<i>A. illyrea</i> Frr.	—	4
<i>E. uncula</i> Cl.	—	1	<i>A. monoglypha</i> Hufn.	8	39
<i>E. candidula</i> D. et Schiff.	3	55	<i>A. tallosi</i> Kovács et Varga	5	19
<i>Jaspidia pygarga</i> Hufn.	41	105	<i>A. lithoxylea</i> F.	1	3
<i>J. deceptorica</i> Scop.	—	1	<i>Euplexia lucipara</i> L.	13	14
<i>Prothymia viridaria</i> Cl.	—	1	<i>Dypterygia scabriuscula</i> L.	1	8
<i>Porphyria purpurina</i> Hbn.	—	3	<i>Rusina ferruginea</i> Esp.	4	222
<i>Panemeria tenebrata</i> Scop.*	—	—	<i>Polyphaenis sericata</i> Esp.	7	3
<i>Axyia putris</i> L.	26	160	<i>Thalpoephila matura</i> Hufn.	—	1
<i>Pyrrhia umbra</i> Hufn.	1	10	<i>Amphipyra tragopogonis</i> Cl.	6	29
<i>Chloridea viriplaca</i> Hufn.	1	2	<i>A. livida</i> D. et Schiff.	—	2
<i>Ch. peltigera</i> D. et Schiff.	—	1	<i>A. pyramidea</i> L.	1	19
<i>Agrotis venustula</i> Hbn.	18	142	<i>Craniophora ligustri</i> D. et Schiff.	4	34
<i>Rhizedra lutosa</i> Hbn.	—	5	<i>Apatele rumicis</i> L.	4	22
<i>Archanara sparganii</i> Esp.	—	1	<i>A. tridens</i> D. et Schiff.	3	1
<i>Sedina buettneri</i> Hering	—	2	<i>A. cuspidis</i> Hbn.	6	19
<i>Nonagria typhae</i> Thnbg.	—	1	<i>A. alni</i> L.	12	5
<i>Arenostola pygmina</i> Haw.	—	7	<i>A. megacephala</i> D. et Schiff.	1	2
<i>A. fluxa</i> Hbn.	2	66	<i>A. auricoma</i> D. et Schiff.	3	13
<i>A. extrma</i> Hbn.	21	142	<i>Moma alpium</i> Osb.	1	—
<i>Cosmia pyralina</i> D. et Schiff.	—	45	<i>Cirrhia aurago</i> D. et Schiff.	15	92
<i>C. trapezina</i> L.	1	56	<i>C. fulvago</i> C.l	—	5
<i>C. affinis</i> L.	3	—	<i>C. lutea</i> Ström.	—	4
<i>Meristis trigrammica</i> Hufn.	16	33	<i>C. icteritia</i> Hufn.	—	3
<i>Chilodes maritima</i> Tausch.	1	—	<i>C. citrago</i> L.	39	24
<i>Ipimorpha retusa</i> L.	—	6	<i>Atethmia centrago</i> Haw.	—	2
<i>I. subtusa</i> D. et Schiff.	—	1	<i>Agrochola circellaris</i> Hufn.	2	54
<i>Acosmetica caliginosa</i> Hbn.	—	1	<i>A. lota</i> Cl.	—	67
<i>Atypha pulmonaris</i> Esp.	—	14	<i>A. macilenta</i> Hbn.	—	253
<i>Hoplodrina ambigua</i> D. et Schiff.	12	190	<i>A. nitida</i> D. et Schiff.	4	57

	L	F		L	F
<i>A. helvola</i> L.	12	35	<i>H. lepida</i> Esp.	—	1
<i>A. humilis</i> D. et Schiff.	—	22	<i>H. luteago</i> D. et Schiff.	—	4
<i>A. litura</i> L.	5	91	<i>H. bicurris</i> Hufn.	3	17
<i>A. lychnidis</i> D. et Schiff.	—	11	<i>Mamestra pisi</i> L.	6	398
<i>Conistra rubiginosa</i> D. et Schiff.	1	3	<i>M. oleracea</i> L.	7	70
<i>C. vaccinii</i> L.	139	1474	<i>M. splendens</i> Hbn.	—	16
<i>C. ligula</i> Esp.	—	4	<i>M. suasa</i> D. et Schiff.	5	16
<i>C. erythrocephala</i> D. et Schiff.	1	6	<i>M. thalassina</i> Hufn.	—	36
<i>C. rubiginosa</i> Scop.	—	1	<i>M. w-latinum</i> Hufn.	1	6
<i>Xanthia croceago</i> D. et Schiff.	—	1	<i>M. contigua</i> D. et Schiff.	5	37
<i>Eupsilia transversa</i> Hufn.	103	292	<i>M. persicariae</i> L.	6	50
<i>Ammoconia caecimacula</i> D. et Schiff.	2	12	<i>M. brassicae</i> L.	3	40
<i>Blepharita satura</i> D. et Schiff.	11	139	<i>Hada nana</i> Hufn.	—	2
<i>Dryobotodes protea</i> D. et Schiff.	4	2	<i>Polia nebulosa</i> Hufn.	23	31
<i>Dichonia convergens</i> D. et Schiff.	1	61	<i>Discestra trifolii</i> Hufn.	3	27
<i>D. aprilina</i> L.	—	2	<i>Mesogona acetosellae</i> D. et Schiff.	1	—
<i>Valeria oleagina</i> D. et Schiff.	3	19	<i>Cerastis rubricosa</i> D. et Schiff.	17	92
<i>Allophytes oxyacanthae</i> L.	1	105	<i>C. leucographa</i> D. et Schiff.	47	29
<i>Xylena exsoleta</i> L.	—	1	<i>Naenia typica</i> L.	1	4
<i>X. vetusta</i> Hbn.	—	1	<i>Anaplectoides prasina</i> L.	—	5
<i>Lithophane ornitopus</i> Hufn.	9	42	<i>Amathes baja</i> D. et Schiff.	2	108
<i>L. furcifera</i> Hufn.	—	4	<i>A. c-nigrum</i> L.	79	724
<i>Aporophila lutulenta</i> D. et Schiff.	—	34	<i>A. rhomboidea</i> Esp.	2	8
<i>Derthisa trimacula</i> D. et Schiff.	—	1	<i>A. triangulum</i> Hufn.	27	80
<i>D. glaucina</i> Esp.	—	1	<i>A. xanthographa</i> D. et Schiff.	—	32
<i>D. scoriacea</i> Esp.	—	2	<i>Diarsia rubi</i> View.	—	12
<i>Brachionycha sphinx</i> Hufn.	—	669	<i>D. brunnea</i> D. et Schiff.	—	2
<i>B. nubeculosa</i> Esp.	5	144	<i>Peridroma saucia</i> Hbn.	—	1
<i>Calophasia lunula</i> Hufn.	—	2	<i>Noctua janthina</i> D. et Schiff.	12	13
<i>Cucullia absinthii</i> L.	—	1	<i>N. fimbriata</i> Schreb.	8	40
<i>C. artemisiae</i> Hufn.	—	1	<i>N. interposita</i> Hbn.	—	3
<i>C. umbratica</i> L.	—	6	<i>N. pronuba</i> L.	20	54
<i>C. scrophulariae</i> D. et Schiff.	—	4	<i>N. comes</i> Tr.	—	2
<i>C. chamomillae</i> D. et Schiff.	—	1	<i>Rhyacia simulans</i> Hufn.	—	1
<i>Mythimna l-album</i> L.	4	37	<i>Ochropleura plecta</i> L.	75	314
<i>M. unipuncta</i> Haw.	—	1	<i>O. praecox</i> L.	—	1
<i>M. pallens</i> L.	39	283	<i>Eugnorisma depuncta</i> L.	—	17
<i>M. impura</i> Hbn.	1	81	<i>Scotia ipsilon</i> Hufn.	2	33
<i>M. straminea</i> Tr.	2	1	<i>S. exclamationis</i> L.	28	83
<i>M. pudorina</i> D. et Schiff.	4	71	<i>S. segetum</i> D. et Schiff.	9	104
<i>M. vitellina</i> Hbn.	—	5			
<i>M. albipuncta</i> D. et Schiff.	39	112			
<i>M. ferrago</i> F.	2	34			
<i>M. conigera</i> D. et Schiff.	3	90			
<i>M. turca</i> L.	16	209			
<i>Orthosia cruda</i> D. et Schiff.	100	730			
<i>O. miniosa</i> D. et Schiff.	4	15			
<i>O. opima</i> Hbn.	—	5			
<i>O. gracilis</i> D. et Schiff.	12	42			
<i>O. stabilis</i> D. et Schiff.	538	517			
<i>O. incerta</i> Hufn.	33	415			
<i>O. munda</i> D. et Schiff.	71	187			
<i>O. gothica</i> L.	155	1079			
<i>Hyssia cavernosa</i> Ev.	—	8			
<i>Xylomyges conspicillaris</i> L.	8	51			
<i>Panolis flammea</i> D. et Schiff.	5	11			
<i>Tholera cespitis</i> D. et Schiff.	—	38			
<i>Th. decimalis</i> Poda	—	227			
<i>Hadena cucubali</i> D. et Schiff.	6	26			

Nolidae

<i>Roeselia albula</i> D. et Schiff.	3	80
<i>R. strigula</i> D. et Schiff.	2	—
<i>Celama centonalis</i> Hbn.	—	3
<i>C. confusalis</i> H.—Sch.	1	—
<i>C. cicatricalis</i> Hbn.	—	1

Lymantriidae

<i>Dasychira pudibunda</i> L.	93	179
<i>Orgyia antiqua</i> L.	1	4
<i>Arctornis L-nigrum</i> Müll.	6	59
<i>Leucoma salicis</i> L.	1	3
<i>Lymantria monacha</i> L.	4	5
<i>L. dispar</i> L.	3	18
<i>Porthesia similis</i> Fuessl.	—	5
<i>Euproctis chrysoorrhoea</i> L.	—	4

	L	F		L	F
<i>Endrosidae</i>			<i>Clostera anastomosis</i> L.	1	2
<i>Comacla senex</i> Hbn.	1	5	<i>C. curtula</i> L.	6	21
<i>Pelosia muscerda</i> Hufn.	2	7	<i>C. pigra</i> L.	—	68
<i>P. obtusa</i> H.—Sch.	—	12	<i>Sphingidae</i>		
<i>Arctiidae</i>			<i>Herse convolvuli</i> L.	—	39
<i>Miltochrista miniata</i> Forst.	140	1587	<i>Sphinx ligustri</i> L.	1	3
<i>Cybosia mesomella</i> L.	5	334	<i>Hyloicus pinastri</i> L.	2	22
<i>Lithosia quadra</i> L.	20	569	<i>Mimas tiliae</i> L.	11	15
<i>Eilema complana</i> Hbn.	70	143	<i>Smerinthus ocellata</i> L.	4	74
<i>E. griseola</i> Hbn.	1	38	<i>Laothoe populi</i> L.	3	104
<i>E. lurideola</i> Zinck.	2	110	<i>Proserpinus proserpina</i> L.	2	—
<i>E. lutarella</i> L.	—	38	<i>Hyles euphorbiae</i> L.	—	3
<i>Systropha sororcula</i> Hufn.	50	98	<i>Deilephila elpenor</i> L.	10	50
<i>Phragmatobia fuliginosa</i> L.	2	507	<i>D. porcellus</i> L.	19	130
<i>Spilarctia lubricipeda</i> L.	30	176	<i>Tetheidae</i>		
<i>Spilosoma menthastri</i> Esp.	52	195	<i>Habrosyne pyrithoides</i> Hufn.	41	270
<i>S. urticae</i> Esp.	—	2	<i>Thyatira batis</i> L.	122	57
<i>Diaphora mendica</i> Cl.	—	36	<i>Tethea duplaris</i> L.	10	4
<i>Diacrisia sannio</i> L.	—	224	<i>T. or D. et Schiff.</i>	18	19
<i>Rhyparia purpurata</i> L.	—	46	<i>Polyploca ridens</i> F.	25	68
<i>Arctia caja</i> L.	—	142	<i>P. ruficollis</i> F.	22	5
<i>A. villica</i> L.	4	13	<i>P. diluta</i> F.	37	347
<i>Panaxia dominula</i> L.	—	9	<i>P. flavicornis</i> L.	—	3
<i>P. quadripunctaria</i> Poda	—	37	<i>Drepanidae</i>		
<i>Dysauxes ancilla</i> L.	1	31	<i>Drepana falcataria</i> L.	28	97
<i>Amata phegea</i> L.*	—	—	<i>D. curvatula</i> Bkh.	2	9
<i>Thaumatopeoidea</i>			<i>D. harpagula</i> Esp.	138	243
<i>Thaumatopeoa processionea</i> L.	1	12	<i>D. lacertinaria</i> L.	4	8
<i>Notodontidae</i>			<i>D. cultraria</i> F.	135	10
<i>Harpia bicuspis</i> Bkh.	4	8	<i>D. binaria</i> Hufn.	50	19
<i>H. furcula</i> Cl.	—	7	<i>Cilix glaucata</i> Scop.	4	6
<i>H. bifida</i> Hbn.	—	5	<i>Syssphingidae</i>		
<i>Cerura erminea</i> Esp.	1	—	<i>Aglia tau</i> L.	2	6
<i>Stauropus fagi</i> L.	28	141	<i>Saturniidae</i>		
<i>Hybocampa milhauseri</i> F.	7	1	<i>Anthea yamamai</i> Guér.	3	80
<i>Drymonia querna</i> F.	12	6	<i>Saturnia pyri</i> D. et Schiff.	1	—
<i>D. ruficornis</i> Hufn.	162	406	<i>Eudia pavonia</i> L.	1	3
<i>D. trimacula</i> Esp.	166	43	<i>Lasiocampidae</i>		
<i>Pheosia tremula</i> L.	1	57	<i>Malacosoma neustria</i> L.	—	5
<i>Ph. gnoma</i> F.	—	4	<i>Trichiura crataegi</i> L.	2	51
<i>Notodonta dromedarius</i> L.	5	14	<i>Poecilocampa populi</i> L.	—	34
<i>N. phoebe</i> Sieb.	1	15	<i>Eriogaster rimiticola</i> Hbn.	—	41
<i>N. ziczac</i> L.	5	30	<i>E. catax</i> L.	—	1
<i>Peridea anceps</i> D. et Schiff.	69	245	<i>E. lanestris</i> L.	—	2
<i>Spatalia argentina</i> D. et Schiff.	4	4	<i>Lasiocampa quercus</i> L.	—	2
<i>Ochrostigma velitaris</i> Hufn.	1	2	<i>Macrothylacia rubi</i> L.	6	22
<i>O. melagona</i> Bkh.	9	40	<i>Philudoria potatoria</i> L.	1	5
<i>Lophopteryx camelina</i> L.	18	91			
<i>L. cuculla</i> Esp.	3	10			
<i>Pterostoma palpinum</i> L.	16	65			
<i>Ptilophora plumigera</i> Esp.	—	257			
<i>Phalera bucephala</i> L.	2	82			
<i>Gluphisia crenata</i> Esp.	5	6			

	L	F	
			Nymphalidae
<i>Gastropacha quercifolia</i> L.	—	7	<i>Bronthis daphne</i> Rott., <i>Argynnis paphia</i> L., <i>Melictha athalia</i> Rott., <i>Polygonia c-album</i> L., <i>Araschnia levana</i> L., <i>Inachis io</i> L., <i>Nymphalis polychloros</i> L., <i>N. antiopa</i> L., <i>Aglais urticae</i> L., <i>Vanessa atalanta</i> L., <i>V. cardui</i> L.
<i>Dendrolimus pini</i> L.	2	15	
<i>Odenestis pruni</i> L.	4	56	
Endromididae			
<i>Endromis versicolora</i> L.	9	34	Satyridae
Hepialidae			<i>Coenonympha iphis</i> D. et Schiff., <i>C. pamphilus</i> L., <i>C. arcania</i> L., <i>Maniola jurtina</i> L., <i>Pararge aegeria</i> L., <i>Aphantopus hyperantus</i> L., <i>Minois dryas</i> Scop., <i>Brintesia circe</i> F., <i>Melanargia galathea</i> L.
<i>Hepialus humuli</i> L.	1	17	
<i>Triodia sylvina</i> L.	1	7	
Cossidae			
<i>Cossus cossus</i> L.	—	2	
<i>Zeuzera pyrina</i> L.	—	1	
<i>Phragmatoecia castaneae</i> Hbn.	—	1	
Limacodidae			
<i>Cochlidion limacodes</i> Hufn.	48	14	
<i>Heterogenea asella</i> D. et Schiff.	3	7	
A következő családoknál, a Zygaenidaenél és a Diurnák családjainál csak az előfordulást jelzem, tekintet nélkül a fajok gyakoriságára. A gyakoriságot a rendszertelen gyűjtések miatt megállapítani nem tudtam. Valamennyi nappali adat Ropoly-pusztá környékére vonatkozik.			
Zygaenidae			
<i>Zygaena ephialtes</i> L., <i>Z. carniolica</i> L., <i>Z. filipendulae</i> L., <i>Procris statice</i> L.			
Hesperiidae			
<i>Pyrgus malvae</i> L., <i>Erynnis tages</i> L., <i>Heteropterus morpheus</i> Pall., <i>Thymelicus silvestris</i> Poda, <i>Ochlodes venata</i> Br. et Grey.			
Papilionidae			
<i>Papilio machaon</i> L.			
Pieridae			
<i>Leptidea sinapis</i> L., <i>L. morsei</i> Fent., <i>Gonepteryx rhamni</i> L., <i>Colias hyale</i> L., <i>Anthocharis cardamines</i> L., <i>Pieris brassicae</i> L., <i>P. rapae</i> L., <i>P. napi</i> L.			
Lycaenidae			
<i>Loweia tityrus</i> Poda, <i>Thersamionia dispar</i> Haw., <i>Thecla quercus</i> L., <i>Strymon ilicis</i> Esp., <i>Celastrina argiolus</i> L., <i>Everes argiades</i> Pall., <i>E. alcetas</i> Hffmngg., <i>E. decolorata</i> Stgr., <i>Polyommatus icarus</i> Rott.			
Riodinidae			
<i>Hamearis lucina</i> L.			

A NAGYLEPKEFAUNA ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

1. Az erősen tagolt felszín miatt a nagylepkefauna ökológiai spektruma aránylag széles, bár korántsem olyan mértékben, mint például a Délkelet-Zselicben. A zselicségi tájvédelmi körzetben számos olyan szélsőségesen szárazságkedvelő elem hiányzik, amely a táj délkeleti vagy délnyugati részén még előfordul a nagyon száraz cseres-tölgyesekben vagy esetleg molyhos tölgygel kevert dombtetői tölgyesekben. Ugyancsak hiányoznak a száraz gyepterületek a Délkelet-Zselicben még fellelhető, az ott előforduló sziklagyep-fragmentumokhoz kötött képviselői. Ezzel szemben a Zselic más pontjain is élő, fokozott nedvességigényű fajok itt gazdagon vannak képviselve.

2. Az őshonosan előforduló erdeifenyő és a kevés telepítés révén több, fenyőn élő nagylepke fordul elő. Ilyen fajok a tájvédelmi körzetben: *Eupithecia indigata* Hbn., *Thera obeliscata* Hbn., *Semiothisa liturata* Cl., *Bupalus piniarius* L., *Hylaea fasciaria* L., *Panolis flammea* D. et Schiff., *Lymantria monacha* L. és *Dendrolimus pini* L. A felsorolt 9 faj összes mennyisége itt jelentéktelen, összesített relatív tömegük nem éri el a 0,1%-ot sem. Valamennyien, az Alföld fátlan középső területei kivételével, országszerte élnek és nem ritkák (Uherkovich 1980b).

3. A Mecsekben és a környező dombvidékeken elterjedt atlantomediterrán elem, a *Perconia strigillaria* Hbn. előfordul itt is, de igen ritka.

4. Jellegzetesek a korábban kifejezetten hegyvidékek tartott boreális vagy szibériai nemorális és altoherbosa komponensek (Varga 1963, 1964). Közülük néhány faj csak a hetvenes években jelent meg először a Dél-Dunántúlon, illetve egyik-másik még két évtizeddel ezelőtt is ismeretlen volt hazánk egész területéről. Ezek közül is ki kell emelni a *Coenotephria sagittata* L.-t, amelynek 1–1 példányát 1978-ban, illetve 1979-ben fogta meg a fénycsapda. Első hazai példányait nem régen fogták (Uherkovich 1977c). Ugyancsak újabb dél-dunántúli jövevény a *Calocalpe undulata* L., *Autographa v-aureum* Hbn., *Diarsia brunnea* D. et Schiff., *Hydriomena furcata* Thnbg. Ezek mellett több tucat olyan gyakoribb és régóta is-

mert nedvességkedvelő elemet sorolhatunk fel, melyek a Zselicben mindenütt gyakoriak.

5. Tápnövényeik révén nyírhez vagy égerhez (illetve mindkettőhöz) kötött fajok száma itt is jelenős. A nyír, mint elegyfa általánosan elterjedt, helyenként – erdőművelési hiba következtében – erősen elszaporodik (2. ábra). A patak menti égereseken kívül a lapos völgyfenekeken, másra nem hasznosítható részeken kiterjedt ültetett égeresek vannak. Több hektáryi ilyen telepítés van Ropoly-pusztá mellett is. Mint arra korábban már rámutattam (Uherkovich 1978f), a nyíren élő fajok éppen a Dél-Dunántúlon égerre „váltak át”. Emiatt a monofág égerevő fajok (pl. *Hipparchos papilionaria* L., *Hydriomena caerulea* F., *Euchoeca nebulata* Scop., *Apatele cuspis* Hbn., *Plemyria bicolorata* Hufn., *Aethalura punctulata* D. et Schiff.) mellett több olyan nyír–éger-evő van, amelyek feltehetően nem a szórványosan előforduló nyír-ákon, hanem a jókora kiterjedésű égeresekben fejlődnek (pl. *Harpypia bicuspis* Bkh., *Pheosia gnoma* F., *Polyploca flavicornis* L., *Drepana lacertinaria* L., *Endromis versicolora* L.). Közülük az egyik faj, az *E. versicolora* hímjei március második felében a nagyobb égeresekben nappal is erőteljesen rajzottak – de ugyanekkor egyetlen példányát sem észleltem az előbb említett, erősen elnyíresedett erdőrésztben, illetve annak környékén.

6. A bükkösökkel, ezüsthársas tölgyesekkel van kapcsolatban néhány faj előfordulása (*Boarmia arenaria* Hufn., *Ochrostigma melagona* Bkh., *Drepana cultraria* F., *Ectropis consonaria* D. et Schiff., *Aglaia tau* L., illetve *Poecilopsis pomonaria* Hbn., *Brachionycha nubeculosa* Esp.). Némelyikük gyakori.

7. A zuzmóevő fajok mennyisége magas, pl. a *Miltochrista miniata* Forst. és a *Lithosia quadra* L. jelentősebb dominanciaértéket ér el. (Vö.: 3. táblázat.) Ez utal az erdők természetközeli állapotára.

JELLEGZETES VAGY RITKA FAJOK

A következőkben a zselicségi tájvédelmi körzetben gyűjtött fajok közül 35-nek az adatait sorolom fel. A „ritkaság” természetesen sok esetben nem jelenti azt, hogy itt vagy az egész Zselicségben ritka lenne, inkább azt, hogy korábban tartották ritkának azokat. A fajok adatai mellett a lelőhelyet nem tüntetem fel, mivel mind Ropoly-pusztára, illetve környékére vonatkoznak. Az előfordulási dátum(ok) után zárójelben közlöm a példányszámot (ha egynél több példány tartozik az adott dátumhoz), ezután a gyűjtő nevét rövidítve (fcs = fénycsapda, UÁ = Uherkovich Ákos). A fajok elterjedésének ismertetésekor saját dolgozataimra nem hivatkozom általában (ezekre történt hivatkozás a bevezetőben és másutt is), csak más szerzők munkáira, ha szükséges. Néhány faj dél- és nyugat-dunántúli elterjedését az 5. ábrán mutatom be.

Archiearis nota Hbn. 1978. III. 16. (4) UÁ. – A Ropoly völgyben több példányát is láttam az elmúlt években, belőlük csak a jelzett napon gyűjtöttem.

Szórványos elterjedésű és kora tavaszi rajzása miatt viszonylag kevésbé ismert állat. A Dél-Dunántúlon Selyén, Korpádon, Bakóca–Nagymáté-pusztán és Hosszúhetényben gyűjtöttem, a Nattán-féle gyűjteményben pedig (a Janus Pannonius Múzeumban) számos kaposvári példánya van.

Acasis viretata Hbn. 1979. V. 21. UÁ, 1978. VIII. 14., 1979. V. 2., V. 13. fcs.; farakodó: 1979. V. 15. UÁ. – Szeni-Ivány (1944) említi először hazai előfordulását. Egészen az utóbbi évekig igen ritka volt. A hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek elején lelőhely adatai nemcsak a Dél-Dunántúlon, hanem országszerte megsokszorozódtak. 1977-ben a Dél-Dunántúlról még csak 4 adatát közöltem, azóta legalább 10 új helyen gyűjtöttem.

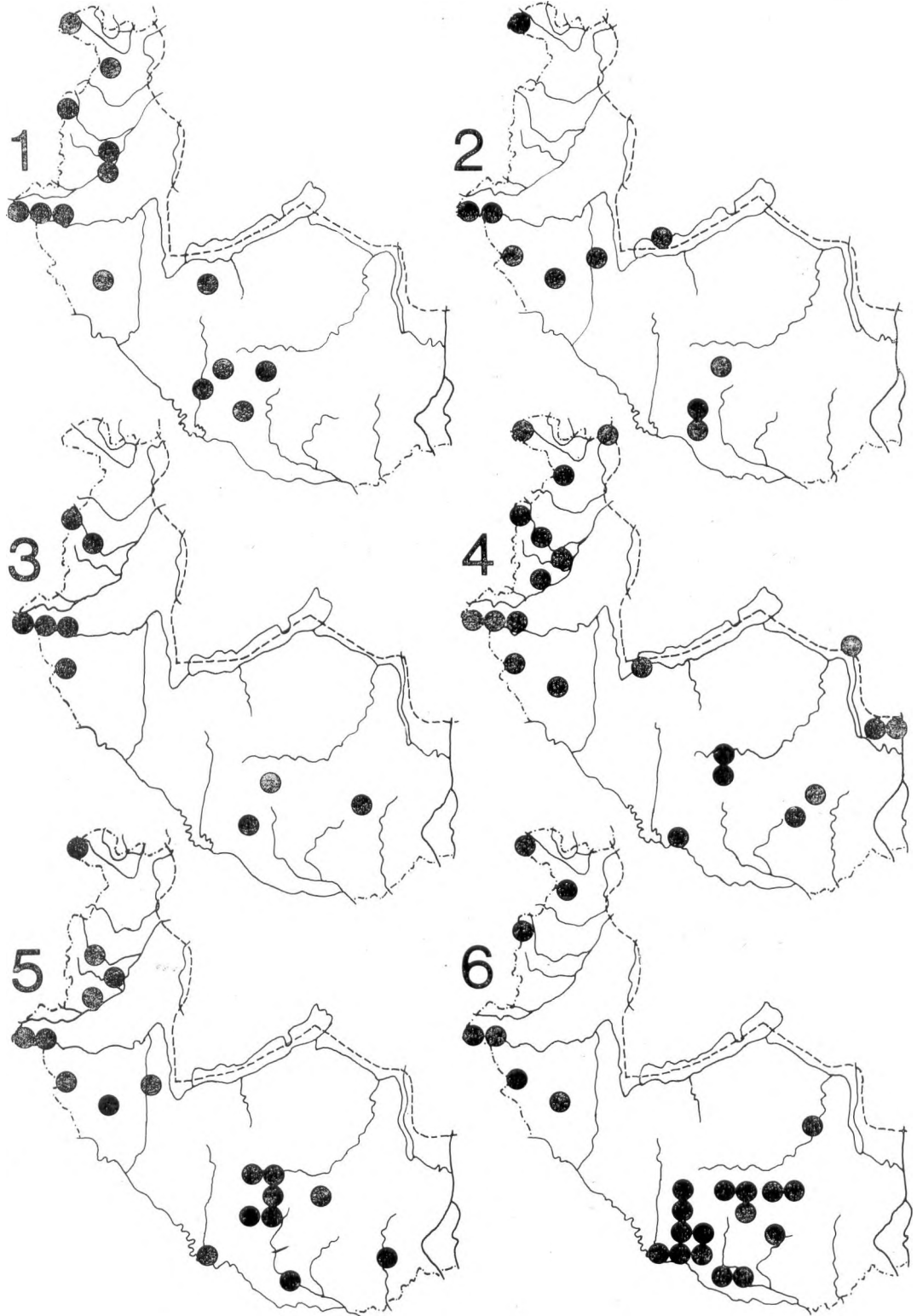
Lygris mellinata F. 1979. VI. 2. fcs. – Kovács (1971) foglalkozott jelenkori gyors terjedésével. Az azóta eltelt időben nemcsak az Észak- és Nyugat-Dunántúlon, hanem a Dél-Dunántúlon is szétterjedt és itt helyenként már nem ritka (Uherkovich 1978d), innét több, mint 10 lelőhelyét közli a faunisztikai szakirodalom.

Plemyria bicolorata Hufn. 1978. VII. 1., 1979. VI. 25., VI. 26. fcs. – Égeresekben élő, országszerte ritka fajunk. A Dél-Dunántúlon elterjedt, sehol sem gyakori.

Calocalpe undulata L. 1980. VII. 13. fcs. – Kovács (1953) még csak Kőszegről említi. Úgy látszik, ez a faj is erőteljesen terjed, az utóbbi időben számos nyugat-dunántúli példánya mellett már néhány dél-dunántúli helyről is előkerült: Marcali, Rinyatamási (megyei növényvédelmi fénycsapdák), Mike (Uherkovich 1980a), Kisdobsza (leg. Uherkovich Á.), Szentpéterföldre (ERTI-fénycsapda). Varga (1964), illetve Rézbányai (1976) kifejezetten montán elemnek tartja, így ennek a fajnak az eljutása a Dél-Dunántúlra és a Zselicbe jellegzetes tendenciát fejez ki (5.1. ábra).

Éppen e faj nagyon megsokasodó adataival kapcsolatban erősen megkérdőjelezhető az a feltevés, hogy a sok új adat csak az intenzívebb gyűjtések következménye-e? E faj (és még néhány másik, hasonlóan terjedőben lévő faj) nem téveszthető össze másokkal, közönséges lámpa fényével is jól gyűjthető. Akár a Dél-, akár a Nyugat-Dunántúlon – bármennyire is rossz volt e területek általános kutatottsága – megfordultak és jókora anyagot gyűjtöttek össze jöszemű és kitartó amatőrök. Nattán Miklós, a lelkes és nagyon sokat gyűjtő kaposvári amatőr és a hozzá hasonló más dunántúli magángyűjtők figyelmét nem kerülték volna el az ilyen feltűnő fajok, ha két-három vagy több évtizeddel ezelőtt itt éltek volna. A jelenkori terjedésről számot további adatunk és következtetésünk van, de e helyütt nem kívánom ezeket részletesebben ismertetni.

Coenotephria sagittata L. 1978. VII. 25., 1979. VII. 20. fcs. – Első hazai előfordulásáról néhány éve számoltam be (Uherkovich 1977c). Az azóta eltelt időben többfelé előkerült a Dél-Dunántúlon is (5.2. ábra). Valószínűleg ez a faj is terjedőben van, mint az előző. A Dráva síkon ismételtlen gyűjtöttem (Kis-

5. ábra. Jellegzetes zselici nagylepkefajok elterjedése a Dél- és Nyugat-Dunántúlon. 1: *Calocalpe undulata* L., 2: *Coenotephria sagittata* L., 3: *Autographa v-aureum* Hbn., 4: *Jaspidia deceptoraria* Scop., 5: *Orthosia opima* Hbn., 6: *Endromis versicolora* L.

dobsza), itt szintén sok, terjedésben lévő faj fordul elő.

Perizoma hydrata Tr. 1979. VII. 4. fcs. – A Dél-Dunántúlon igen ritka, csak Komlón (Fazekas 1976) és Kisvaszarban fogták.

Hydriomena furcata Thnbg. 1979. VI. 18., VI. 19. fcs. – Csak a hetvenes évek végétől vannak dél-dunántúli adatai (Korpád, Mánfa–Kölyuk, Kisdobsza, Almamellék–Sasrét, Szentpéterfölde, Püspökszentlászló – utóbbi Fazekas 1979-nél). Varga (1963) ezt a fajt is a montán elemek közé sorolja. Ez az álláspontja az akkori viszonyok ismeretében érthető is, hiszen két évtizede csak hegyvidékeinkről ismertük.

Poecilopsis pomonaria Hbn. 1978. III. 2., III. 3., III. 14., 1979. III. 14. fcs. – Újabban több helyről került elő a Dél-Dunántúlról. Részletesebben két dolgozatomban foglalkoztam viszonyaival (Uherkovich 1977b, 1980a). Azóta a kisdobszai erdőben is sok példányát fogtam 1981. március 9-én.

Ectropis consonaria D. et Schiff. 1978. V. 1., V. 5. V. 6. (2), 1980. VI. 3. fcs. – Országszerte ritka faj, legközelebb csak Zala megyében (Szentpéterfölde) fordul elő. Bükkösök jellemző faja.

Perconia strigillaria Hbn. 1978. VI. 1., 1979. V. 31. fcs., 1978. VI. 5. (2) UÁ. – A Mecsekben és környékén több helyütt gyűjtöttem (Böszénfa–Ropoly-pusztá, Almamellék–Sasrét, Bakóca–Nagymáté-pusztá, Korpád, Bükkösd, Palé, Bakonya). Balogh (1978) Vasasról és Pécsbányáról, Fazekas (1976, 1979) Komlórról és Püspökszentlászlóról közli. Mivel hazai előfordulásáról csak 1956 óta van tudomásunk, feltételezhetjük, hogy ez a faj is terjedőben van.

Pechipogo gryphalis H.–Sch. 1978. VII. 31. UÁ., 1979. VII. 9., VII. 16., VIII. 4. fcs. – Hazai előfordulását először Gozmány (1970) említi. Ismert lelőhelyeinek legnagyobb része a Dél-Dunántúlra esik, itt meglehetősen elterjedt, bár sehol sem vált még gyakorivá (Darány, Középrigóc, Szulok, Almamellék–Sasrét, Korpád, Palé, Gilvánfa, Sellye, Komlósd, Szentpéterfölde, Erdősmecske). A Duna–Tisza-koze déli részén is fogták. A terjedőben lévő, „Sibylla-típusú” elemek közé soroljuk.

Ephesia nymphagoga Esp. 1978. VII. 31. (8) UÁ. – Az egy alkalommal való, nagyobb példányszámú előfordulás valószínűleg a Zselic más részén, Bakóca–Nagymátépusztá körül kialakult gradáció eredménye lehet (Uherkovich 1982), a gócból távolabbi területekre is szétrajzottak példányok. Száraz, meleg tölgyesekben, molyhostölgyesekben él, számára állandó tenyészőhelyként valószínűleg nem jöhet számításba a tájvédelmi körzet viszonylag nedvesebb klímája.

Catocala fraxini L. 1978. X. 1. (2), 1979. IX. 23. (2), IX. 24., VIII. 28., 1980. IX. 30. fcs. – A Dél- és Nyugat-Dunántúlon az utóbbi másfél évtizedben igen ritka.

Autographa v-aureum Hbn. 1978. VI. 5. UÁ. – Az utóbbi években fogtuk meg első dél-dunántúli példányait: Fazekas (1979) Püspökszentlászlón, magam pedig Ropoly-pusztán, sőt, 1981-ben már a Dráva sí-

kon, Kisdobszán is gyűjtöttem ezt a korábban kimonodottan hegyvidékeinek tartott fajt. Az eddigi szakirodalomban legdélibb Kárpát-medencei adataként a Keszthelyi-hegységet említik (Herczig–Bürgés 1979). A Nyugat-Dunántúlon gyakoribb (5.3. ábra).

Autographa jota L. 1978. VI. 16., VI. 21., VI. 30. (2), VII. 1., VII. 6., VII. 7. fcs. – Nedvességkedvelő, terjedőféltben lévő faj, dél-dunántúli adatainak nagy része az utóbbi évekből származik. A nyugati határ mentén ez a faj is gyakoribb.

Plusia chryson Esp. 1978. VII. 31. (2) UÁ., 1978. VII. 28., VIII. 4., VIII. 9., VIII. 10., VIII. 11., VIII. 20., VIII. 23., VIII. 25., IX. 4. (3), 1979. VII. 25., VII. 27., VIII. 21. (2), fcs. – Kovács (1953) még csak Kaposvárról ismereti. Az azóta eltelt időben országszerte számos példányát fogták, úgy tűnik, hogy nedvesebb vidékeinken – a Középhegységben, a nyugati határszélen és kiváltképpen a Dél-Dunántúl beerdősült, csapadékosabb részein – elterjedt és gyakori.

Jaspidia deceptor Scop. 1980. VI. 7. fcs. – Az irodalmi adatok szerint országszerte széles körben elterjedt és nem is ritka faj. Számos adata van a Dél-Dunántúlról (Kovács 1953, 1956), újabban a Mezőföldről is (Szeőke 1978). Nyugat-Magyarországon is elterjedt (Uherkovich 1980c). Ennek ellenére – legalábbis az elmúlt 15 évben – a Dél-Dunántúlon alig néhány példány került elő (5.4. ábra). Lehetséges, hogy ez esetben éppen ellenkező tendenciával van dolgunk, mint a terjedőben lévő fajoknál: fokozatos térszűkítést szenved ez a faj.

Chloridea peltigera D. et Schiff. 1980. VI. 11. fcs. – A vándorlepkék a Zselic közepét – más adatok szerint is – általában elkerülik, inkább a peremeken gyűjthetők (Uherkovich 1978a, 1981a). Olykor azonban belső mozgás következtében hirtelen sok vándor jelenhet meg, például az aestiválással kapcsolatos mozgások során számos *Noctua*-példány.

Apamea ophiogramma Esp. 1979. VI. 17., fcs.

Apamea crenata Hufn. 1977. VI. 10., 1978. VI. 5. (2) UÁ., 1978. VI. 11., VI. 14., 1979. V. 28. fcs. – Az utóbbi időben számos dél-dunántúli (ezen belül több zselici) helyen gyűjtöttük ezt a korábban igen ritkának tartott fajt. Feltehetően terjed.

Apamea illyrea Frr. 1978. IV. 10. (4), 1979. V. 31. fcs. – A Dél-Dunántúlon ritka, csak néhány lelőhelyét közli Uherkovich (1981c) és Fazekas (1976, 1979): Böszénfa–Ropoly-pusztá, Bakóca–Nagymáté-pusztá, Korpád, Bakonya, Komló, Püspökszentlászló. 1981-ben Paléban is fogtam.

Apamea tallosi Kovács et Varga. 1978. VI. 10. (5) UÁ., 1978. VI. 27., 1979. VI. 18., VI. 19. (2), VI. 21., VI. 22., VI. 26., 1980. VI. 30., VII. 5., VII. 6. (3), VII. 7. (2), VII. 10. (2), VII. 11. (2), VII. 12. fcs. – Újabban leírt faj (Kovács–Varga 1969), amelynek sokáig csak néhány lelőhelyét ismertük. Később újabb helyekről előkerült (Varga 1976), majd számos dél-dunántúli lelőhelye is ismertté vált (Uherkovich 1981c), itt sok helyütt gyakori. Az ország észak-keleti részén is megsaporodtak lelőhelyi adatai (Gyulai et al. 1979).

Apatele alni L. 1978. V. 17. (2), VII. 31. (2), 1979. V. 15. (2, farakodó), V. 21. (3) UÁ., 1979. VII. 27. (2), VIII. 9., VIII. 19., 1980. VI. 2. fcs. – Az utóbbi két év-tizedben meglehetősen elterjedt és gyakori fajjává vált, elsősorban a Dél-Dunántúlon. A Nyugat-Dunántúlon, de az ország északi részein is sokféle megjelent, arafelé ritkább.

Xanthia croceago D. et Schiff. 1980. V. 4. fcs. – Szórványosan előforduló, a Dél-Dunántúlon igen ritka faj.

Mythimna unipuncta Haw. 1979. X. 30. fcs. – Egyik legritkább vándorlepkénk. Trópusi-szubtrópusi vidékeken él, itt jelentős mezőgazdasági károkat okoz. A fenti napon különlegesen kedvező helyzetben több példánya is berepülhetett a Dél-Dunántúlra, ugyanis ugyanekkor egy másik fénycsapdám, a paléi is fogta. Ez innét mintegy 25 kilométerre van, a Zselic keleti peremén.

Orthosia opima Hbn. 1978. IV. 29., IV. 30. (4), fcs. – A Dél-Dunántúlon szórványosan elterjedt és ritka, valamivel gyakoribb a Nyugat-Dunántúlon (5.5. ábra).

Anaplectoides prasina L. 1979. VI. 21. (2), VI. 23. (2), VII. 16. fcs. – Első hazai példányát 1955-ben fogták Sopron mellett (Issekutz 1956, Kovács 1958). Azóta több helyen előkerült az Északi-Középhegységben, később másutt is. Varga (1962, 1963) szerint silvicolomtán faj, „a Kárpát-medencében a magasabb hegyvidékek lepkéje”. Éppen ezek a fajok azok, amelyek az utóbbi időben erőteljes terjeszkedést mutatnak. Fenti példányain kívül ismerünk Almamellékről is néhányat, valamint egyszer Tolnán is fogták (fénycsapda). Egyéb, alacsony fekvésű területről is előkerült. Legújabbban, 1982. VI. 10-én Darányban 2 példányt gyűjtöttem.

Diarsia brunnea D. et Schiff. 1979. VI. 22., VI. 25. fcs. – Ez a faj is csak a legutóbbi években került elő a Dél-Dunántúlról. Eddig ismert itteni lelőhelyei: Darány, Bőszénfa–Ropoly-puszta (Uherkovich 1981c) Püspökszentlászló (Fazekas 1979), Mánfa–Kőlyuk, Palé (leg. Uherkovich Á., coll. Janus Pannonius Múzeum, Pécs), Szentpéterföldre (Uherkovich 1982b).

Cerura erminea Esp. 1979. V. 21. UÁ. – Ezt az egyetlen példányt egy elnyíresedett erdőrésztlet mellett, a Dugás kút közelében fogtam. Bár a Dél-Dunántúlon elterjedt, az utóbbi időben kevesebb példánya került elő. Az ország más részein is ritka.

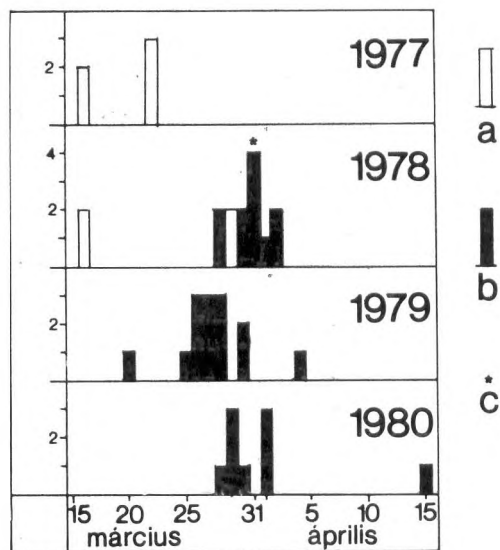
Pheosia gnoma F. 1978. V. 26., VI. 11., VII. 28., 1979. VIII. 17., fcs. – Korábban ritka, nyíreszekben élő fajnak tartották. Ez a faj is előfordul a Dél-Dunántúl tiszta égereseiben. Adatainak száma az utóbbi időben megnövekedett.

Polyplocia flavicornis L. 1979. III. 15., III. 20., 1980. III. 30. fcs. – A Dél-Dunántúlon számos új helyről került elő az utóbbi években (Darány, Barcs–Középrigóc, Szulok, Mike, Bőszénfa–Ropoly-puszta, Szentpéterföldre, Komló), ugyancsak elterjedt a Nyugat-Dunántúlon.

Eriogaster catax L. 1979. X. 12. fcs. – Szórványosan előforduló, ritka faj.

Endromis versicolora L. 1977. III. 16. (2), III. 22. (3), 1978. III. 16. (2), III. 29. (2) UÁ., 1978–1980: 34 példány a fénycsapdából. – Az utóbbi időben gyakorivá vált. Minden olyan erdőben él, ahol sok éger vagy nyír tenyészik (5–6. ábra). Rajzása a Dél-Dunántúlon március közepe táján indul meg és április közepénél tovább nem szokott tartani. A zselici tájvédelmi körzetben csak az igen hűvös 1980-as évben tolódott későbbre rajzási ideje (6. ábra).

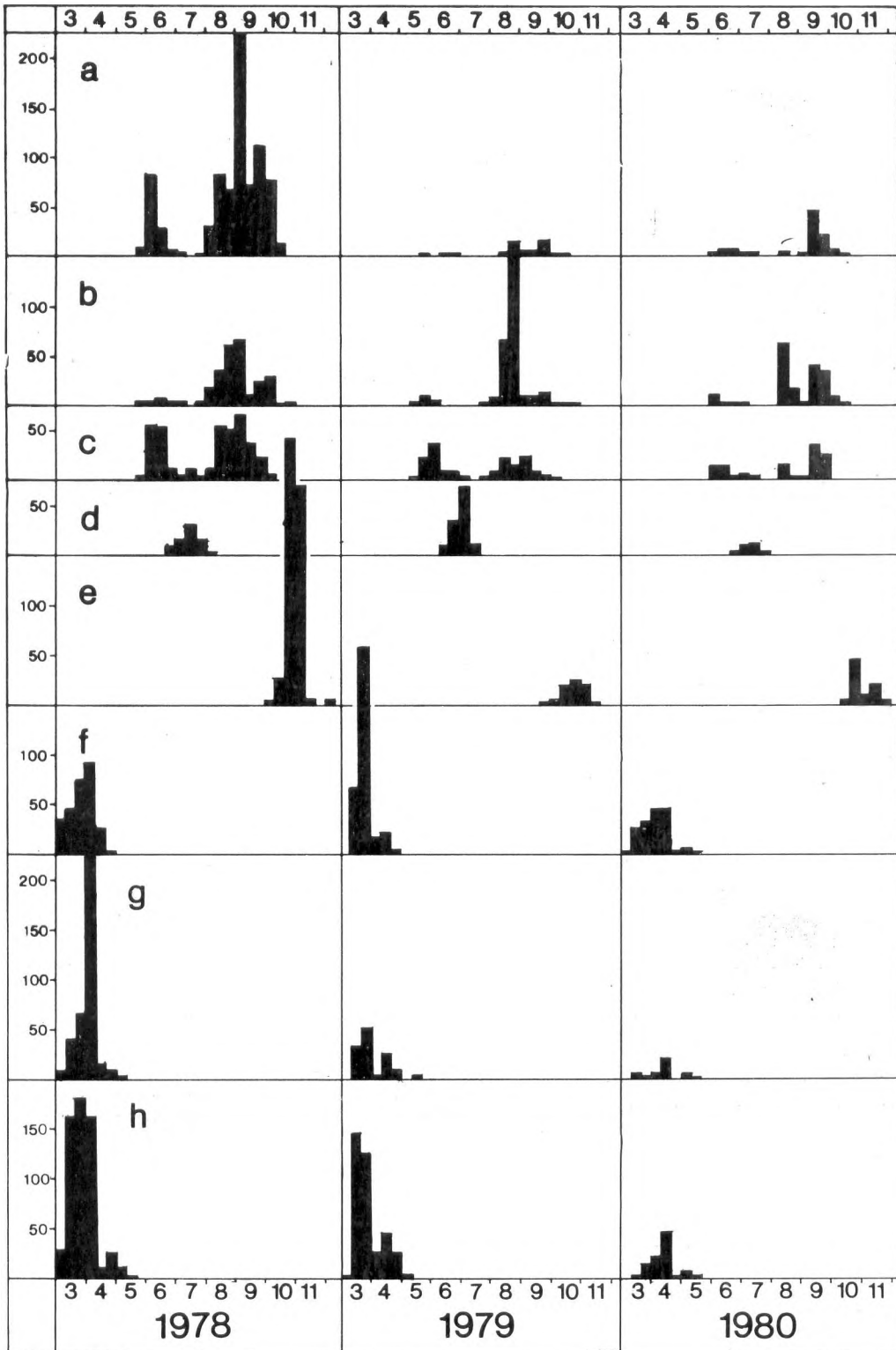
Hepialus humuli L. 1978. VII. 31. UÁ., 1978–1980 folyamán a fénycsapdából 17 példány. – Alkonyatkor rajzó lepke, amely lámpázások alkalmával közvetlenül lámpagyújtás után megy fényre. Újabban a Dél-Dunántúlon is számos helyen került elő (Komlód, Kisdobsza, Barcs–Középrigóc, Mike, Vásárosbéc, Bőszénfa–Ropoly-puszta, Almamellék–Sasrét, Bakóca–Nagymáté-puszta, Korpád, Gorica, Palé, Komló, Mánfa–Kőlyuk).

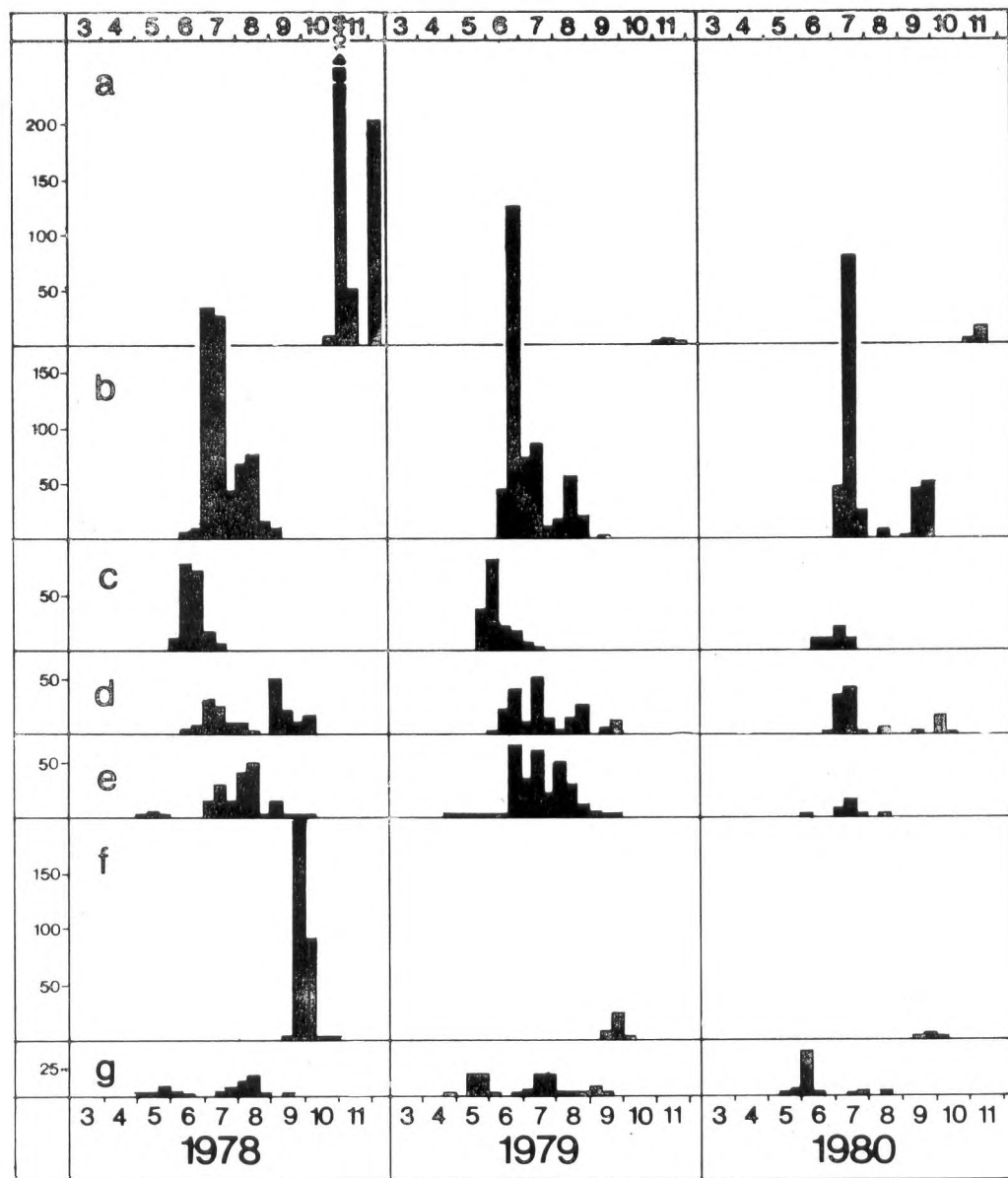
6. ábra. Az *Endromis versicolora* L. rajzási diagramja lámpázások (a), fénycsapda-adatok (b) és nappali gyűjtések (c) alapján.

A DOMINÁNS FAJOK

Egy adott területre nemcsak a ritka fajok, hanem a leggyakoribbak is jellemzők lehetnek. Éppen ezért a következő táblázatban (3. táblázat), illetve két ábrán (7–8. ábra) ezeknek a fajoknak néhány jellemző, konkrét adatát ismertetem. Ezekhez az adatokhoz ezúttal nem kívánok külön elemzést fűzni, csak utalok arra, hogy néhány korábbi dolgozatomban a tömegfajok relatív dominancia-viszonyaival már foglalkoztam (Uherkovich 1977b, 1981a, 1981b, 1982a, 1982b).

7. ábra. Néhány bagolylepke-faj rajzása Ropoly-pusztán, a fénycsapda-adatok alapján (dekádonként). a: *Hypera proboscidalis* L., b: *Amathes c-nigrum* L., c: *Plusia chrysis* L., d: *Rusina ferruginea* Esp., e: *Brachionycha sphinx* Hufn., f: *Orthosia cruda* D. et Schiff., g: *O. stabilis* D. et Schiff., h: *O. goticha* L.

8. ábra. Az *Operophtera brumata* L. (a) és néhány „szövőalkatú” nagylepkefaj rajzása Ropoly-pusztán, a fénycsapdaadatok alapján (dekádonként). b: *Mitochrista miniata* Forst., c: *Cybosia mesomella* L., d: *Lithosia quadra* L., e: *Pragmatobia fuliginosa* L., f: *Polyplocia diluta* F., g: *Drepana harpagula* Esp.

3. táblázat. A zselici tájvédelmi körzet domináns nagylepkefajainak mennyiségi viszonyai (az 1 százalékos dominanciát elérő fajok, a fénycsapda anyagában számított gyakorisági sorrendben).

F a j	Fénycsapda		Lámpázások	
	példány	%	példány	%
<i>Miltochrista miniata</i> Forst.	1587	4,59	140	1,81
<i>Conistra vaccinii</i> L.	1477	4,27	139	1,80
<i>Operophtera brumata</i> L.	1334	3,86	—	0,00
<i>Orthosia gothica</i> L.	1079	3,12	155	2,00
<i>Hypena proboscidalis</i> L.	932	2,70	170	2,20
<i>Orthosia cruda</i> D. et Schiff.	730	2,11	100	1,29
<i>Amathes c-nigrum</i> L.	724	2,09	79	1,02
<i>Plusia chrysis</i> L.	681	1,97	37	0,48
<i>Brachionycha sphinx</i> Hufn.	669	1,93	—	0,00
<i>Lithosia quadra</i> L.	569	1,65	20	0,26
<i>Alsophila aescularia</i> D. et Schiff.	559	1,62	38	0,49
<i>Orthosia stabilis</i> D. et Schiff.	517	1,50	538	1,96
<i>Phragmatobia fuliginosa</i> L.	507	1,47	2	0,03
<i>Semiothisa clathrata</i> L.	446	1,29	18	0,23
<i>Orthosia incerta</i> Hufn.	415	1,20	33	0,42
<i>Drymonia ruficornis</i> Hufn.	406	1,17	162	2,10
<i>Mamestra pisi</i> L.	398	1,15	6	0,08
<i>Lomaspilis marginata</i> L.	395	1,14	49	0,63
<i>Zanclognatha tarsicrinalis</i> Knoch	394	1,14	46	0,59
<i>Cybosia mesomella</i> L.	384	1,11	5	0,06
<i>Colocasia coryli</i> L.	299	0,86	184	2,38
<i>Eupsilia transversa</i> Hufn.	292	0,84	103	1,33
<i>Boarmia punctinalis</i> Scop.	244	0,71	82	1,06
<i>Drepana harpagula</i> Esp.	243	0,70	138	1,79
<i>Cyclophora annulata</i> Schulze	214	0,62	138	1,79
<i>Cyclophora punctaria</i> L.	182	0,53	101	1,31
<i>Sterrhia aversata</i> L.	161	0,47	132	1,71
<i>Epirrhoe alternata</i> Müll.	153	0,44	79	1,02
<i>Semiothisa alternaria</i> Hbn.	146	0,42	92	1,19
<i>Asthena albulata</i> Hufn.	87	0,25	148	1,92
<i>Thyatira batis</i> L.	57	0,16	122	1,58
<i>Ligdia adustata</i> D. et Schiff.	52	0,15	179	2,32
<i>Drymonia trimacula</i> Esp.	43	0,12	166	2,15
<i>Cyclophora linearia</i> Hbn.	42	0,12	374	4,84
<i>Drepana cultraria</i> F.	10	0,03	135	1,75

92 faj viszont csak 1–2 példányban került elő a lámpázások, illetve a fénycsapdás gyűjtés során.

ÖSSZEFOGLALÁS

1. A zselicségi tájvédelmi körzet területén korábban nem gyűjtöttek rendszeresen, innét publikált lepkészeti adataink nem voltak. A jelen dolgozat 588 faj adatait közli.

2. A lámpázások során 7780, fénycsapdával 34 575 nagylepkepéldányt gyűjtöttem és határoztam meg. A fajok mennyiségét közlöm.

3. A nagylepkefaunáról általában elmondhatjuk, hogy nem tartalmaz szélsőségesen szárazsággelvelő

elemeket. A fokozott nedvességigényű boreális vagy szibíriai altoherbosa és nemorális komponensek mennyisége jelentős.

4. 35 ritka vagy jellegzetes faj itteni előfordulásával kapcsolatban azok dél- és nyugat-dunántúli elterjedési viszonyait vázolom. Megállapítom, hogy közülük sok faj jelentős területet hódított meg az elmúlt években és a Zselic területét – vagy éppen a Dél-Dunántúl területét – mostanában érte el.

5. Közlöm a domináns fajokat.

Uherkovich Ákos

IRODALOM

- BALOGH I. (1956): Őszi és tavaszi lepidopterológiai megfigyelések Pécssett. — Pécsi Ped. Főisk. Évk. (1956): 1–5.
- BALOGH I. (1959): Adatok a pécsi lepidopterológiai kutatások történetéhez. — Pécsi Ped. Főisk. Évk. (1958/59): 291–298.
- BALOGH I. (1962): A pécsi fénycsapda lepkeanyagának ökológiai és faunisztikai értékelése. — Pécsi Ped. Főisk. Évk. (1961/62): 397–415.
- BALOGH I. (1963): A zobáki (Mecsek-hegység) fénycsapda lepkeanyagának faunisztikai értékelése. — Pécsi Ped. Főisk. Évk. (1962/63): 67–73.
- BALOGH I. (1978): A Mecsek hegység lepkefaunája (Lepidoptera). — Folia ent. hung. 31: 41–66.
- FAZEKAS I. (1976): Vizsgálatok a Keleti-Mecsek nagylepkefaunáján I. Komló (Kökönös) éjszakai nagylepkéi. — Dunántúli dolg. (Pécs) 10: 75–86.
- FAZEKAS I. (1979): Vizsgálatok a Keleti-Mecsek nagylepkefaunáján III. A püspökszentlászlói arborétum és környékének nagylepkéi (Lepidoptera). — J. Pannonius Múz. Évk. (1978) 23: 71–86.
- GOZMÁNY L. (1970): Bagolylepkék I. Noctuidae I. — Fauna Hungariae XVI/1/1: 1–151.
- GYULAI I.—GYULAI P.—UHERKOVICH Á.—VARGA Z. (1979): Újabb adatok a magyarországi nagylepkék elterjedéséhez II. (Lepidoptera). — Folia ent. hung. 32: 219–227.
- HERCZIG B.—BÜRGES GY. (1979): Adatok a Keszthely-hegység nagylepkéinek ismeretéhez (Lepidoptera). — Folia ent. hung. 32: 228–230.
- ISSEKUTZ L. (1956): A magyar nagylepkefauna újdonságai. — Folia ent. hung. 9: 173–186.
- KAKAS J. (1960): Magyarország éghajlati atlasza. — Budapest, Akadémiai Kiadó.
- KOVÁCS L. (1953): A magyarországi nagylepkék és elterjedésük. — Folia ent. hung. 6: 76–165.
- KOVÁCS L. (1956): A magyarországi nagylepkék és elterjedésük II. — Folia ent. hung. 9: 89–101.
- KOVÁCS L. (1958): Die Veränderungen in der Gross-Schmetterling-fauna von Ungarn seit dem Erscheinen der Fauna Regni Hungariae bzw. des Schmetterlingsbuches von Abafi—Aigner. — Folia ent. hung. 11: 133–186.
- KOVÁCS L. (1971): Data to the knowledge of Hungarian Macrolepidoptera VI. Data with respect to migrating and spreading species. — Ann. hist.-nat. mus. nat. Hung. 63: 239–260.
- KOVÁCS L.—VARGA Z. (1969): A survey of the taxa related *Apamea monoglypha* Hufn., with the description of a new species (Lepidoptera: Noctuidae). — Acta zool. acad. sci. Hung. 15: 49–61.
- LOVASZ GY. (1977): Baranya megye természeti földrajza. — Pécs, Baranya megyei Levéltár kiadása.
- LOVASZ GY.—WEIN GY. (1974): Délkelet-Dunántúl geológiája és felszínfejlődése. — Pécs, Baranya megyei Levéltár kiadása.
- RÉZBÁNYAI L. (1976): Hidegkedvelő, hazai viszonylatban főleg montán típusú éjszakai nagylepkefajok előfordulása az Északi-Bakonyban. — Folia ent. hung. 29: 153–155.
- SZENT-IVÁNY J. (1944): Über die Systematik, Verbreitung und Biologie einiger ungarischer Noctuiden und Geometriden. — Fragm. faun. Hung. 7: 20–26.
- SZÉŐKE K. (1978): A Mezőföld nagylepkefaunájának vizsgálata fénycsapdák segítségével. — Folia ent. hung. 31: 237–258.
- UHERKOVICH Á. (1971): Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez I. Sellye környékének nappali lepkéi. — J. Pannonius Múz. Évk. (1968) 13: 15–18.
- UHERKOVICH Á. (1972): Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez III. Újabb faunisztikai adatok Sellye környékéről. — J. Pannonius Múz. Évk. (1971) 16: 29–39.
- UHERKOVICH Á. (1975): Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez IV. A Villányi-hegység nappali lepkéi. — J. Pannonius Múz. Évk. (1972–73) 17–18: 33–34.
- UHERKOVICH Á. (1976a): Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez VI. A Villányi-hegység éjjeli nagylepkéi (Lep., Macroheterocera). — Dunántúli Dolg. (Pécs) 10: 51–74.
- UHERKOVICH Á. (1976b): Adatok a Dél-Dunántúl nagylepkefaunájához (Macrolepidoptera). — Folia ent. hung. 29: 119–137.
- UHERKOVICH Á. (1977a): Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez V. A gilvánfai Szilas-erdő nagylepkéi. — J. Pannonius Múz. Évk. (1974) 19: 63–83.
- UHERKOVICH Á. (1977b): Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez VII. Kisvaszar környékének nagylepkéi (Macrolepidoptera). — J. Pannonius Múz. Évk. (1975–76) 20–21: 25–47.
- UHERKOVICH Á. (1977c): Három új faj a magyar nagylepkefaunában. — Folia ent. hung. 30: 173–174.
- UHERKOVICH Á. (1978a): Belső-Somogy és a Zselic határvidekének lepidopterológiai viszonyai (Lepidoptera). — Somogyi Múz. Közl. 3: 503–518.
- UHERKOVICH Á. (1978b): Dél- és Nyugat-Dunántúl nagylepkéinek néhány állatföldrajzi kérdése. — Allattani Közl. 65: 153–162.
- UHERKOVICH Á. (1978c): Komlósd környékének nagylepkefaunája (Macrolepidoptera). — J. Pannonius Múz. Évk. (1977) 22: 73–87.
- UHERKOVICH Á. (1978d): A Barcsi Ősborókás nagylepkefaunája I. (Lepidoptera). — Dunántúli dolg. term. tud. sor. (Pécs) 1: 93–125.
- UHERKOVICH Á. (1978e): Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez VIII. Mecseki karsztbokorerdők nagylepkéi (Lepidoptera). — J. Pannonius Múz. Évk. (1977) 22: 61–72.
- UHERKOVICH Á. (1978f): A nyíren élő nagylepkék magyarországi elterjedése, ökológiája és fenológiája (Lepidoptera). — Acta biol. Debrecina 15: 41–50.
- UHERKOVICH Á. (1979): Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez IX. Újabb faunisztikai adatok a Dráva-síkról és a Villányi-hegységből (Lepidoptera). — J. Pannonius Múz. Évk. (1978) 23: 41–49.
- UHERKOVICH Á. (1980a): Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez X. Egy mecseki cseres-tölgyes erdő nagylepkéiről (Lepidoptera). — J. Pannonius Múz. Évk. (1979) 24: 63–75.
- UHERKOVICH Á. (1980b): A Dél- és Nyugat-Dunántúl túlevelűeken élő nagylepkéi (Lepidoptera). — J. Pannonius Múz. Évk. (1979) 24: 77–91.
- UHERKOVICH Á. (1980c): Az Alpokalja nagylepkéinek (Macrolepidoptera) faunisztikai alapvetése. (Nyugat-Magyarország nagylepkefaunája II.). — Savaria, a Vas m. Múz. Ért. (1975–76) 9–10: 27–55.
- UHERKOVICH Á. (1981a): A Zselic nagylepkefaunája I. Vásárosbérc környéke (Lepidoptera). — J. Pannonius Múz. Évk. (1980) 25: 85–98.
- UHERKOVICH Á. (1981b): A Barcsi borókás nagylepkefaunája II. (Lepidoptera). — Dunántúli dolg. term. tud. sor. (Pécs) 2: 89–127.
- UHERKOVICH Á. (1981c): New data to the Macrolepidoptera fauna of South Transdanubia II. (Lepidoptera). — Folia ent. hung. 42 (34): 239–252.
- UHERKOVICH Á. (1982a): A Zselic nagylepkefaunája II. Délkelet-Zselic (Lepidoptera). — J. Pannonius Múz. Évk. (1981) 26: 26.
- UHERKOVICH Á. (1982b): Adatok a Zalai-dombság nagylepkefaunájához (Lepidoptera). — J. Pannonius Múz. Évk. (1981) 26: 26.
- VARGA Z. (1962): További vizsgálatok az észak-borsodi karszt nagylepkefaunáján. — Folia ent. hung. 15: 335–346.
- VARGA Z. (1963): Újabb adatok az Északi-középhegység Macrolepidoptera-faunájához. — Folia ent. hung. 16: 145–156.
- VARGA Z. (1964): Magyarország állatföldrajzi beosztása a nagylepkefauna komponensei alapján. — Folia ent. hung. 17: 119–168.
- VARGA Z. (1976): Az *Apamea tallosi* Kov. et Varga új lelőhelyei (Lepidoptera: Noctuidae). — Folia ent. hung. 29: 149–151.

ÁKOS UHERKOVICH: THE MACROLEPIDOPTERA FAUNA OF ZSELIC NATURE CONSERVATION AREA

The Macrolepidoptera of the Zselic III.

The Zselic Downs (also called the Zselicség) is a rather extensive hilly country in the southern parts of South Transdanubia limited by the following settlements: Kaposvár–Dombóvár–Sásd–Bükkösd–Szentlőrinc–Szigetvár–Lad–Kadarkút–Bárdudvarnok. So far only two papers have been published on the macrolepidoptera fauna of this region: I. the environs of Vásárosbéc, II. Southeast Zselic (Uherkovich 1981a, 1982a).

The present contribution aimed at introducing the macrolepidoptera fauna of the Zselicség nature conservation area extending over some 90 km² (35 square miles). Over a period of four years 42 355 specimens of 588 species have been collected by lamp, light trap and diurnal collecting methods.

The greater part of the region is covered by forests: mostly beech and hornbeam-oak stands. In the valleys riparian alder groves and Willow groves alternate. Birch and Scotch fir admix with various stands quite frequently. On the other hand, meadow and pasture are scarce. As far as the weather conditions are concerned, a large quantity of precipitation and the lack of extreme values in temperature are characteristic.

I made extensive collectings in the central part of the nature conservation area, around Ropolypuszta (being part of Bószénfa village, Fig. 1.). During 1977–1979 I visited this part 16 times and used a Mv lamp of 250 W. In 1978–1980 (from early spring to the beginning of winter) I functioned a light trap here (Figs. 2–4.). The number of collected species and specimens of the respective collectings is shown in Table 1. While the familial distribution of the material is tabulated in Table 2.

Subsequently I list all the species along with the number of captured specimens.

The following conclusions can be drawn on the macrolepidoptera of the region:

1. The ecological spectrum of the macrolepidoptera is comparatively wide, though the xerophilous species are obviously missing.

2. Nine species live on Scotch fir, these species are distributed country-wide and generally are not rare.

3. The Atlantomediterranean *Perconia strigillaria* Hbn. also occurs here, as it does in several other points of Zselic Downs and in the Mecsek Mountains.

4. Several such species occur here which earlier had been considered to be montane elements, but proved only to be particularly favouring humid conditions (boreal and Siberian nemoral and altoherbosa), these are today in recent expansion, e. g. *Coenotephria sagittata* L., *Calocalpe undulata* L., *Autographa v-aureum* Hbn., *Diarsia brunnea* D. et Schiff., *Hydriomena furcata* Thnbg., etc.

5. Many species live on birch and alder. The majority of the species living on birch in West and North Europe here live on alder, as they do elsewhere in South Transdanubia (Uherkovich 1978b, 1978f).

6. Several species live on beech.

7. The percentual value of species living on lichens is very high.

I also give subsequently the data of 35 rare and characteristic species and their distribution in South Transdanubia and in Hungary (Fig. 5.).

I also list the dominant species (Table 3.).

Акош Ухеркович: ФАУНА БОЛЬШИХ БАБОЧЕК ЗАПОВЕДНОЙ ЗОНЫ В ХОЛМИСТОМ КРАЮ ЖЕЛИЦ

Желиц (или другое его название: Желицшег) холмистый обширный край, расположенный в южной части Задунайского края, граничит со следующими посёлками: Капошвар — Домбовар — Шашд — Бюккёшд — Сентлёринк — Сигетвар — Лад — Кадаркут — Бардудварнок.

О фауне больших бабочек этого края до сих пор вышли в свет два исследования: 1/Окрестности Вашарошберца, 2/Юго-западный Желиц (Ухеркович 1981а, 1982а).

В этом исследовании я показываю фауну больших бабочек заповедной зоны в холмистом краю Желицшег, расположенный приблизительно на 90 квадратных километрах.

Здесь за 4 года я собрал 42355 экземпляров 588 видов с фонарём, со световой ловушкой ловя их ночью.

Большая часть заповедной зоны покрыты лесами: главным образом буковыми рощами и дубовыми лесами с грабами.

Берёзы и сосны живут во многих местах вместе с другими деревьями. Поля, сенокосного луга почти нет. Для климата зоны характерно отсутствие больших крайностей изменений температуры и много осадков.

Я регулярно ловил бабочек в центре заповедной зоны, в окрестностях местности Ропойпуста (это — часть территории села Бесенфа, 1-ый рисунок).

В 1977—1979 годах я ловил их ночью с лампой 250 ватт со ртутными парами.

В 1978—1980 годах (с ранней весны до начала зимы) здесь работала световая ловушка (2—4-ый рисунки).

Виды и экземпляры, пойманные во время сборов показывает 1-ая таблица, разделение их по семьям — 2-ая таблица.

Я перечисляю все пойманные мною виды, включая экземпляры по видам.

Для фауны больших бабочек заповедной зоны характерны:

1) Экологический спектр фауны больших бабочек сравнительно широкий, хотя здесь отсутствуют виды, которые любят засуху в повышенной степени.

2) На соснах живут 9 видов, они распространены по всей стране и вообще не относятся к редким видам.

3) Атланти-средиземноморская *Perconia strigillaria* Hbn. встречается и здесь, как и в других частях Желица или во многих местах гор Мечек.

4) Многочисленные виды, считанные раньше горными, но собственно говоря любящие влажность, встре-

чаются здесь, их большая часть распространяется в это время, например: *Coenotephria sagittata* L., *Calocalpe undulata* L., *Autographa v-aureum* Hbn., *Diarsia brunnea* D. et Schiff., *Hydriomena furcata* Thnbg., и так дальше.

5) На территории встречается много видов, живущих на берёзах и ольхах.

Большинство живущих как правило на берёзах в Западной и Северной Европе, здесь живёт на ольхах, как и в других местах южной части Задунайского края. (Ухеркович 1978 в, 1978 ф).

6) Многочисленные виды живут на буковых деревьях.

7) Пропорция видов, едящих лишайники, довольно большая.

В дальнейшем я даю сведения о 35 редких или характерных видах, я излагаю их распространение в Венгрии в южной части Задунайского края (5-ый рисунок).

Я сообщаю доминирующие виды. (3-ья таблица.)

ÁKOS UHERKOVICH: LEPIDOPTERA FAUNA DE NATURPROTEKTA DISTRIKTO ZSELIC

Zselic (alinome: Zselicség) estas en la suda parto de Sud-Transdanubio situanta montetaro kun vasta areo limita de la jenaj lokoj: Kaposvár—Dombóvár—Sásd—Bükkösd—Szentlőrinc—Szigetvár—Lad—Kadarkút—Bárdudvarnok.

Pri la lepidoptera faŭno de la regiono aperis ĝis nun du studoj: I. Ĉirkaŭaĵo de Vásárosbéc; II. Sudorienta Zselic (Uherkovich 1981a, 1982a). En la nuna studo mi prezentas la lepidopteran faŭnon de naturprotekta distrikto Zselicség situanta sur areo de preskaŭ 90 km²-oj Ĉi tie dum 4 jaroj mi akiris 42355 ekzemplerojn de 588 specioj per lampoj, lumkaptiloj kaj per dumtagaj kolektoj. Grandan parton da naturprotekta areo kovras arbaroj: ĉefe ragaroj kaj karpentario-kverkaroj. En la valoj situas apudriveretaj alnoboskoj kaj salikaroj. Betuloj kaj altaj pinoj troviĝas multloke kiel miksaĵarboj. Herbokampoj kaj fojnejoj preskaŭ ne ekzistas. La klimaton karakterizas la manko de grandaj temperaturaj ekstremaĵoj kaj la granda pluvokvanto. En la centra parto de la naturprotekta distrikto, ĉirkaŭ Ropolypusztá (tiu estas parto de la ĉirkaŭaĵo de vilaĝo Bószénfa, l. fig.) mi kolektis sisteme. Ĉi tie en 1977—1979 16 fojojn mi kolektis nokte per hidrargolampo de 250 vattoj. En 1978—1980 (de fraua printempo ĝis vintrokomenco) mi funkciigis lumkaptilon (2—4. fig.). La dividiĝon de la specioj kaj ekzempleroj kaptitaj dum la kolektadoj prezentas la tabelo n-ro 1., la laŭfamilia dividiĝo de la kolektaĵo troviĝas en la tabelo n-ro 2.

Mi vicigas ĉiujn kolektitajn speciojn kune kun la ekzempleroj de ĉiuj specioj.

La lepidopteran faŭnon de la naturprotekta areo karakterizas la jenaj:

1. La ekologia spektro de la lepidoptera faŭno estas relative vasta, kvankam la specioj prefere ŝatantan sekecon ĉi tie mankas.

2. Sur altaj pinoj vivas 9 specioj, tiuj estas tutlande troviĝeblaj kaj tute ne raraj specioj.

3. La atlantomediteranea *Perconia strigillaria* Hbn. troviĝas ankaŭ ĉi tie, same kiel en aliaj partoj de Zselic kaj en multaj lokoj de montaro Mecsek.

4. Multaj, pli frue opiniataj montaraj, sed reale humidoŝatataj (borealaj aŭ Siberiaj memoralaj kaj altoherbosaj) specioj troviĝas ĉi tie, granda parto en la stato de la nuntempa disvastiĝo, ekz.: *Coenotephria sagittata* L., *Calocalpe undulata* L., *Autographa v-aureum* Hbn., *Diarsia brunnea* D. et Schiff., *Hydriomena furcata* Thnbg., ktp.

5. Troviĝas multaj specioj vivantaj sur betuloj kaj alnoj. Plimulto de la specioj en Okcidentkaj Nord-Eŭropo vivantaj sur betuloj, vivas ĉi tie sur alnoj, kiel ankaŭ en aliaj lokoj de Sud-Transdanubio (Uherkovich 1978b, 1978f).

6. Multaj specioj vivas sur fagoj.

7. Tre alta estas la proporcio de la specioj likenomangantaj. En la daŭrigo mi prezentas la indikojn de 35 raraj kaj specifaj specioj, mi informas pri ilia disvastiĝo en Hungario kaj Sud-Transdanubio. (5. fig.).

Mi publikas la dominantajn speciojn (3. tabelo).